

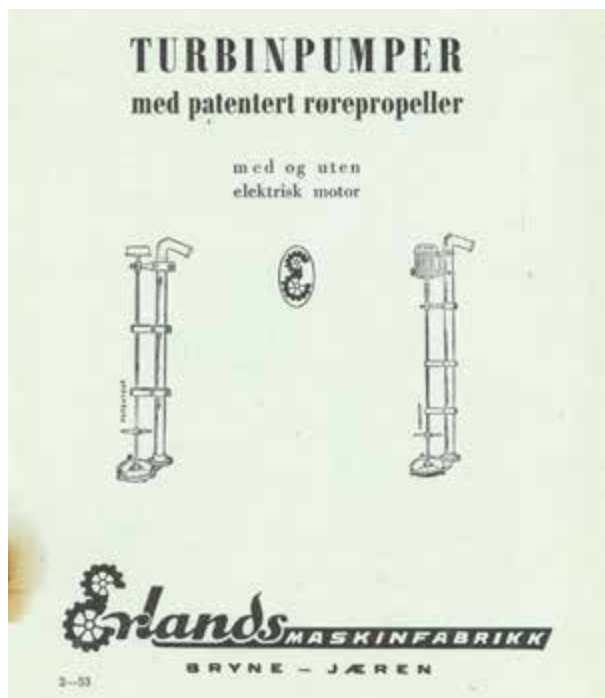
FULL ELEKTRIFISERING PÅ JÆREN, 1950 - 2015

GUNNAR NERHEIM

På begynnelsen av 1950-tallet drømte mange om «det elektrifiserte hjemmet», og ønsket velkommen nye hjelpemiddel som elektriske vannpumper, komfyrer og melkmaskiner. Jæren Elektrisitetsverk skulle sikre strømforsyningen til lokalbefolkningen, og den skulle være billig. Ønsket om billig strøm kom til å begrense det økonomiske handlingsrommet til Everket i 1980-årene. Den største utfordringen var likevel den nye energiloven som førte til store endringer i bransjen.

Med denne artikkelen avslutter Gunnar Nerheim den 100-årige historien om Jæren Everk. Den første delen stod i Sjø Jæren i 2015.

Fra 16. januar 1953 ble det full frihet i elektrisitetsforbruket på Jæren. Tiårs rasjonering var det nå slutt på. Jærens elektrisitetsverk var blitt medlem av det interkommunale Lyse kraftverk, og denne dagen kom elektrisitet fra Lyse Kraftverk for første gang på nettet. Dagen markerte begynnelsen på en eventyrlig vekst i elektrisitetsforbruket i det som i dag er Hå kommune. I driftsåret 1951/52 var forbruket ca. 7 GWh. Etter at kraften fra Lyse kom på nettet, ble forbruket doblet i løpet

Erlands maskinfabrikk på Bryne var i 1950-årene kjent for sine pumper, her en turbinpumpe med rørepropeller.
Brosjyre fra Jærmuseets katalogsamling.

av to år. Ved kommunefusjonen i 1964 hadde forbruket økt til 46 GWh, mer enn en seksdobling på tretten år. Det var i denne perioden at bruken av elektrisitet fikk en utbredelse som vi også i dag kan kjenne oss igjen i.

Da Jærens elektrisitetsverk kom i drift i januar 1915, framholdt formannen i elektrisitetsverkets styre, Svend H. Ånestad, at betydningen av elektrisiteten på landsbygda ikke først og fremst ville være belysning, men drivkraft. Hans store håp var at når nå jærbygdene fikk en så fortrinnsfull drivkraft, ville småindustrien få innpass, slik at ungdommen ikke lenger skulle reise til Amerika.¹ Svend Ånestad fikk rett i at elektromotoren kom til å få stor betydning for småindustrien. Men den fikk også raskt betydning i landbruket. Allerede i 1920 var det 334 elektromotorer på gårdene i Ogna, Varhaug og Nærbø. I 1950 var antall «gårdsmotorer» 89 i Ogna, 268 på Varhaug og 340 på Nærbø. Når det gjaldt industrimotorer var det samme år 92 i Ogna, 209 på Varhaug og 228 på Nærbø.

Elektrisiteten fra Jærens elektrisitetsverk fikk betydning for mekanisering og fjerning av tungt arbeid i jordbruket. Hver gårdbruker skulle helst ha sin egen elektromotor. De første var både store og tunge, men ble et kjent og kjærte innslag som drivkraft for treskeverket hver høst. Det var gjerne slik at flere slo seg sammen om kjøp av treskeverk. Utover høsten ble treskeverk og elektromotor flyttet med hest fra én gård til den neste. Gjennom året ble den samme elektromotoren nytt til alle formål hvor det ble ansett som praktisk, blant annet som drivkraft for sirkelsag. Stadig flere bønder bygde lannkum fram mot andre verdenskrig. Når våren

Melkemaskinen på gården Hole var sannsynligvis den første i Klepp kommune. Her ble det tatt bilde av Berta Tjelta og drengen med nyvinningen på gården til Gottfred Nese.

Foto: Jærmuseet.

I senere år ble kyrne melket direkte i fjøset og melken ført gjennom et rørmelkeanlegg til en tank. Her ser vi et rørmelkeanlegg fra Erlands maskinfabrikk på Bryne.

Foto: Inger Smidt Olsen, Jærmuseet.

kom og det var på tide å kjøre lann, var det elektromotoren som drev lannpumpa. På ettersommeren, når høyet var kommet i hus, var det på tide å tenke på varme for vinteren. Rundt om i torvmyrene satte elektrisitetsverkene opp egne linjer hvor brukerne kunne koble elektromotoren til torvmaskinen. Tørket torv ble kjørt i hus og brukt til brensel utover vinteren. Men det fulgte mye støv med. Etter at prisen på koks falt i 1960-årene, ble det slutt på å skjære torv.

Allerede før andre verdenskrig var det på enkelte gårdsbruk flere elektromotorer. Dette var før interkommunale vannverk ble vanlig på bygdene. Vann til

folk og fe måtte bæres fra brønnen. Vannpumper ble raskt populære, og med disse fulgte som regel en egen liten elektromotor. Innlagt vann på kjøkkenet, og på badet for de som hadde det, ble nødvendig luksus. I årene etter krigen fikk stadig flere installert bad og vannklosett. I båsene til hester og kyr ble det installert automatisk drikkekar, som tappet vann når kutunga eller hestemulen dyttet på tappemekanismen i drikkekarret. I 1950 var det til sammen 385 vannpumper i Ogna, Varhaug og Nærbø. Vannpumper erstattet mye tungt og ensformig arbeid.

Kyr skulle melkes morgen og kveld, og de ble

HL

HAKKELSMASKIN HL "LETT"
LETTBYGD HAKKELSMASKIN FOR MOTORDRIFT

TYPE	SKJERE- BREDDER MM	UTKAST	SKJERE- LENGDE MM	GRUND- FLATE CM	OMDR./ MIN	HAKKELS- PR. TID CA. KG	EFFEKT- BEHOV CA. HK	VEKT CA. KG
HL 230 V	230	Vestre	22	108x80	230-250	500	3	160

Driftsaksel: 1/4". Antall kniver: 2. Løddress. Kopting for stopp og reversering. Uten fødebelte. En moderne maskin for mindre og mellomstore bruk der det ikke skjæres samtidig med treskingen.

HL SIDE 1

Elektriske apparater forandret jordbruket og husdyrhold for alltid: hakkelmaskiner kutter opp halm til fôr, gjerdeapparater holder dyr på beite, infrarøde lamper blir brukt i oppdrett av kyllinger og griser. Brosjyrer og foto: Jærmuseet.

PHILIPS
INFRARØDE LAMPER

for husdyr-oppdrett

- ★ reduserer dødeligheten
- ★ beforder veksten
- ★ er rimelige i anskaffelse
- ★ ... og billige i drift

Kjøkkenet på museumsgården på Kvia er innredet med elektrisk komfyr, lys og varmtvannsbereder. Elektrisitetens inntog i husholdningen gjorde kjøkkenarbeid lettere og kjøkkenet renere. Foto: Håvard Tørresen, Jærmuseet.

Matlaging var på 1960-tallet stort sett en oppgave som kvinner tok seg av. Her er det julemiddagen som blir tilberedt av Gunvor Hadland, kona til gårdsbestyreren ved gården til Kvernelands Fabrikk AS. Foto: Fotosamling Kvernelands Fabrikk AS, Kjell Time, Jærmuseet.

melket for hånd. Dette var et tungt arbeid, hvor den som melket helst måtte ha daglig trening for å unngå overbelastning i hender og armer. Gjennombruddet for melkemaskinen kom i tiåret etter 2. verdenskrig. Antall melkemaskiner i de tre kommunene økte fra 94 i 1946 til 270 i 1950; nesten en tredobling. Elektrisitet til ruging av kyllinger fikk også raskt innpass. I årsmeldingen for året 1948/1949 skrev styret at stadig større mengder strøm gikk med til «kyllingruging og oppdrett». «Rugesesongen er dog den største ulempe El. Verket har, idet det ikke er mulig å foreta noen reparasjoner på linjenettet, og den beste tiden av året går dermed tapt.»²

Fire tiår etter åpningen av elektrisitetsverket i 1915 var landbruket blitt mer avhengig av elektrisitet i den

daglige drift enn det Svend H. Ånestad kunne drømt om. Dersom strømmen falt ut, fikk det raskt økonomiske konsekvenser. Slik var det allerede i begynnelsen av 1950-årene. Husholdningene var ikke blitt like avhengige av elektrisiteten som landbruket. De kunne fortsatt klare seg om strømmen forsvant noen timer. Det var folk vant med. Fortsatt var torv, koks og kull hovedkilden for oppvarming.

Omtrent samtidig med at lyspærene kom inn i huset, begynte mange å anskaffe strykejern. Elektriske apparater som lysplater (kokeplate uten jording), elektriske komfyrer, varmtvannsbeholdere og elektriske ovner var lenge både dyre og dårlige. I mellomkrigstiden drev elektrisitetsverkene aktiv «propaganda» for

Denne Kenwood-kjøkkenmaskinen ble kjøpt 21. desember 1968 på Vigrestad Handelslag. Det var nok en populær julegave. Foto: Jærmuseet.

elektrisk koking. Framskritt innen metallurgi rundt 1930 førte til atskillig bedre, billigere og mer effektive elektriske apparater. Gjennombruddet for bruken av slike apparater i de fleste hjem kom under andre verdenskrig. Krigen gjorde det vanskelig å skaffe koks og kull til landet. Prisen på elektrisitet var lav, og det ble en eksplosjon i anvendelsen av elektriske apparater til vannvarming, koking og varme. Det var dette forbruket som utløste den omfattende rasjoneringen under 2. verdenskrig og som vedvarte til strømmen fra Lysebotn nådde Jæren i 1953.³ Utover i 1950-årene økte antallet elektriske apparater så raskt at det ikke lenger ble ansett for interessant å ha med detaljert statistikk i årsmeldingene for elektrisitetsverket.

«Det elektriske hjem» var idealet for ungdom som giftet seg og stiftet bo i 1950-årene. Det var imidlertid fortsatt rasjonering på det meste, og i alle fall luksusvarer som elektriske apparater. Unge som fikk byggetilla-

telse, måtte forplikte seg til å ha leieboere i andre etasje. Elektrisk komfyr på kjøkkenet var en selvfølge. Det tok lenger tid før lyden av den første miksmasteren kom, for ikke å snakke om luksus som en Kenwood. Slike vidunderer ble først å se i større antall på 1960-tallet, sammen med elektriske vaffeljern. I et skap ute i gangen hadde de fleste hjem en elektrisk støvsuger stående.

Elektriske stråleovner kom i utstrakt bruk under 2. verdenskrig. Stråleovnen ble flyttet fra stue til kjøkken og tilbake, og til bestestua hvis det skulle være stort familieselskap. I stua var det ikke lenger bare lys fra en eller to lyspærer. Det ble kjøpt flotte lysekroner, og den netthendte husmor utstyrte stadig flere lampetter med egne kreasjoner. De virkelig moderne brukte plastbånd til lampettene sine. Radioen fra Radionette, Tandberg etc. hadde sin selvfølgeligelige plass, og familien var gjerne samlet rundt denne når «Ønskekonserten» gikk på lufta eller det var krim på lørdagskvelden med «God aften! Mitt navn er Cox». Fjernsyn var fortsatt ukjent. Det kom først etter 1960. Det var stor stas å ha elektrisk platespiller, ja noen hadde til og med platespiller som tok ti plater om gangen. Mot slutten av 1950-årene anskaffet enkelte elektrisk båndopptager, hvor en kunne høre seg selv snakke eller synge, eller bestefar og bestemor kunne fortelle fra den gang de var unge.

Men hva med vaskemaskin, kjøleskap, fryseboks og Carmen Curlers? Dette ble ansett som stor luksus og rasjonert av myndighetene. Særlig problematisk var det å kunne få kjøpt elektriske artikler som måtte importeres fra utlandet og som derved utløste kjøp av utenlandsk valuta. De første etterkrigsårene måtte det

Kveldene ble ikke de samme etter inntog av radio, platespillere og ikke minst tv-apparater i de tusen hjem.

1. Festselskap i anledning dåpen til yngste sønnen til Kari og Gunnar Vold i 1952. Radioen hadde i begynnelsen av 1950-tallet fått en sentral plass i stua. *Foto: Trygve Vold, Bildesamling Hå folkebibliotek.*
2. Denne platespilleren av merket Philips ble brukt på Limagarden i Gjesdal. *Foto: Jærmuseet.*
3. Radioen av merket Erres KY466 ble produsert i 1946. *Foto: Jærmuseet.*
4. Det ble stadig reklamert for nyheter i radio- og tv-verdenen. Utstillinger ble organisert slik at interesserte kunne finne det nyeste nye. Her reklameres det for en stor utstilling av «Radio-nytt» på Bryne 30.11. – 01.12.1959. *Faksimile: Stavanger Aftenblad, 28.11.1959.*

4

Tordung Stereo Miniplatser   «Stor Studio Stereo»   Cassette Stereo

STOR UTSTILLING AV RADIO-NYTT

i kabinetter, bordmodeller, håndapparatene, plateskivere og platespillere med og uten stereo – Fra BLÅPUNKT, GRUNDIG, PHILIPS, RADIONETTE og TANDBERG i

GYMNASETS FESTSAL, BRYNE

Mandag 30. nov. kl. 15–20
Tirsdag 1. des. kl. 18–20.

Gratis utlending – Servering med NYESEN KAFFE
fra Sig. Hestne A.S. Skansen, og TIRBERG fra Borch.
Holland BIL - Bryne

Utviklingen er
arrangert av:

Grundig

Erlands maskin
FABRIK OG FORRETSSTED - BRYNE

Elektrisk belysning ble mer og mer en del av standardinteriøret i stuen som her på Kvia.

Foto: Håvard Tørresen, Jærmuseet.

sendes søknad til departementet for å få kjøpe vaskemaskin. Det viktigste kriteriet for at en familie fikk tillatelse til å kjøpe, var at den hadde mange barn. I begynnelsen av 1950-årene ble det tatt opp produksjon av elektriske komfyrer og vaskemaskiner i Norge; dermed ble det lettere å få tak i vaskemaskin. De fleste hadde fått vaskemaskin før 1960.⁴ Den ble gjerne plassert i vaskekjelleren ved siden av Bryne-pumpe og vaskekjelen av kopper. Stor luksus på vaskefronten ble det da den elektriske sentrifugen kom i bruk. Men halvautomatiske vaskemaskiner plassert på badet var sjeldne å se før slutten av 1960-årene.

Det tok ikke lang tid før vaskemaskiner ble ansett som en selvfølge i alle hjem. Den sparte husmoren for mye fysisk strev. Men kjøleskap – det var en luksusting fra Amerika. Før 1960 var det bare velstående hjem som hadde kjøleskap, eller de hadde forbindelser i Amerika

og importerte selv. Kjøleskapet fikk sitt gjennombrudd på 1960-tallet, og fryseboksen kom i hus hos de fleste rundt 1970, før nye momsregler trådte i kraft. Elektrisk hårtørrer og elektrisk symaskin fikk først større utbredelse på 1960-tallet. Etter hvert kom det faste panelovner under vinduene i ethvert rom i nye hus, og det ble ført store debatter i aviser og familieselskaper om hva som var billigst – å fyre med koks og olje eller elektrisk.

STOR ØKNING I ANTALL ELEKTRISKE APPARATER, STOR ØKNING I ELEKTRISITETSFORBRUKET

Antall elektriske apparater økte sterkt i 1950- og 1960-årene. Selv om de ikke ble brukt hele tiden, førte summen av dem til en før ukjent økning i elektrisitetsforbruket. På Jæren kunne innbyggerne i vintermånedene fortsatt bli minnet om hvordan elektrisitetshverdagen hadde vært tidligere. Den 12. januar 1954 ble det f. eks. innført forbud mot å bruke strøm mellom klokken 7 og 12 på grunn av overbelastning.⁵ Driftsåret 1954/55 markerte en milepæl i den forstand at Jærens elektrisitetssverk hadde klart seg gjennom hele driftsåret «uten noen rasjonering, men i de kaldeste dager måtte vi senke spenningen noe i formiddagstimen for å kunde holde oss innen rammen av vår kvote fra Lyse».⁶

Elektrisitetssverksjef Ingvald Løge, som ble ansatt i 1948, var såre fornøyd med situasjonen for Jærens elektrisitetssverk. «Driftsforholdene i egne anlegg kan umulig bli bedre enn de var i driftsåret. Vi hadde praktisk talt ikke noen feil på høispendtnettet, som igjen kommer av at vi nå har gode og driftssikre kiosker og linjer.»⁷ Forbruket var virkelig kommet i siget. «Vår

Brusand treng meir gatelampar

Med å setja opp 4-5 lampar på Ogna vert det samanhengande gateljos frå stasjonen til kyrkja

Ogna Elektrisitetsverk er som nemnt i sving med å setja opp gatelampar i Sirevåg, eit tiltak som dei som bur der sør er svært glade for.

— Vi set opp gateljos etter kvart som heradstyret gjer vedtak om det, seier driftsstyrar Løge

geleg det vert sett opp 4-5 lampar til, så vert det gateljos samanhengande frå stasjonen til kyrkja.

— Korleis er det med gateljos på Brusand?

— Det har vore noko omregulering av gater der, så nokon

Etter 1950 fikk flere gater og veistrekninger belysning. Kommunestyrene bestemte hvilken rekkefølge lysene skulle settes opp i. Jærens Elektrisitetsverk stod for installasjon og betaling. *Faksimile: Jærbladet, 30.01.1959.*

Gatelys på Varhaug, vinteren 1970. Foto: Asbjørn Stueland.

kvote fra Lyse er utnyttet praktisk talt 100 % som igjen viser at der for tiden ikke er kwh. til å levere i noen tid av døgnet.» Jærens elektrisitetsverk leverte i 1956/57 22,3 GWh til kundene, og av dette ble 17,6 GWh levert fra Lyse. Dette var faktisk litt over 100 prosent av kvoten. Elektrisitetsverkets kvote ville imidlertid bli økt med 1200 kW neste år og driftsinnskrenkninger ville knapt være sannsynlig. Av det totale forbruket i området til Jærens elektrisitetsverk sto Nærbø Elektrisitetsverk for 50 prosent, Varhaug 34,5 og Ogna 15,4 prosent.⁸ Fra 1. januar 1956 ble Jærens elektrisitetsverk en egen gruppe i Lyse Kraftverk og fikk fast styreplass, hvor P. T. Skretting ble valgt som styremedlem for fire år.⁹

Det var lenge siden det hadde vært nødvendig å drive «propaganda» for å få solgt strøm, «den forsvinner av seg selv etterhvert som vi får nye kvoter».¹⁰ Siden Lyse Kraftverk kom i drift, hadde forbruket av elektrisk strøm i området til Jærens elektrisitetsverk økt med 400 prosent. Forbruket økte imidlertid ikke så

voldsomt som ledelsen hadde sett for seg.

Sommeren og høsten 1960 var kald med lite nedbør. Den første strømrasjonering i regionen etter at Lyse kraftverk kom i drift, ble iverksatt 1. november 1960. Jærens elektrisitetsverk hadde den største levering av kWh i sin historie i perioden 1. juli til 31. oktober. Men etter innføringen av strømrasjonering, sank leveringene i november 13 prosent i forhold til samme måned året før, og i desember med 27 prosent. I og med at kvotetildelingen var så rikelig, var det få abonnenter som opplevde situasjonen som spesielt vanskelig.¹¹

GATEBELYSNING PÅ BYGDENE

Med stadig mer lys i hus og driftsbygninger følte det veldig mørkt når folk skulle ut om kvelden. Gatelyst hadde vært en selvsagt ting i byer fra begynnelsen av 1900-tallet. Utover i 1950-årene kom det krav om at gatelyst måtte innføres i tettbygde strøk i landkommunene. Fram til 1958 var det blitt satt opp en del gatelyst

i kommunene Ogna, Varhaug og Nærbø. Men Jærens elektrisitetsverk måtte erkjenne at det lå noe etter andre elektrisitetsverk på dette området.¹² Det var kommunestyrene i de tre kommunene som bestemte hvor det skulle installeres gatelys, men elektrisitetsverket installerte gatelysene og betalte regningen. Før juli i 1960 var forberedelser i gang for oppsetting av «en god del nye gatelamper i alle kommuner». På Nærbø var det under oppsetting nye galvaniserte master for «lystoffarmatur rundt torvet», og før jul ville disse lysene være i drift. «I de andre kommuner er det foreløpig vanlige gatelamper som oppsettes.»¹³ Ved utgangen av 1964 var det installert 556 gate- og veibelysningspunkter rundt om i kommunene, og de fleste regulerte strøk var etter hvert blitt godt dekket.¹⁴

Men mye vil ha mer. I tiåret 1965 til 1975 var det nærmest fast takst at søknader om oppsetting av gatelys kom til behandling i styret for elektrisitetsverket flere ganger i året. I september 1965 ba styret om at Hå kommune måtte lage en samlet plan for anlegg av gatelys i stedet for at det var fritt fram for å søke, og så la elektrisitetsverksstyret si nei. Jærens elektrisitetsverk betalte tross alt utbyggingskostnader og utstyr.¹⁵ I januar 1966 ble det behandlet forslag til utbyggingsplan for gatelys fra Hå kommune. Styret gikk inn for at det skulle settes opp gatelys mellom «Anton Skrettings hus og Idretts- huset, Varhaug», mellom «Skjærpefeltet og Jadarheim, Nærbø» og på et byggefelt på Vigrestad.¹⁶ Det kom flere søknader i løpet av året, hvor styret vedtok at først måtte de anleggene utføres som allerede var blitt vedtatt. Hå skolestyre vedtok i slutten av 1967 at det skulle søkes om

gatelys langs skoleveien ved Høyland skule på grunn av den «sterke ferdsel på riksveg 44». Jærens elektrisitetsverk vedtok at det skulle settes opp to lamper ved Høyland skule.¹⁷ Ved utgangen av 1975 var det i drift 1,020 gate- og veilys i Hå kommune, en dobling i løpet av ti år.

NY KOMMUNE OG NY ORGANISERING AV JÆRENS ELEKTRISITETSVERK

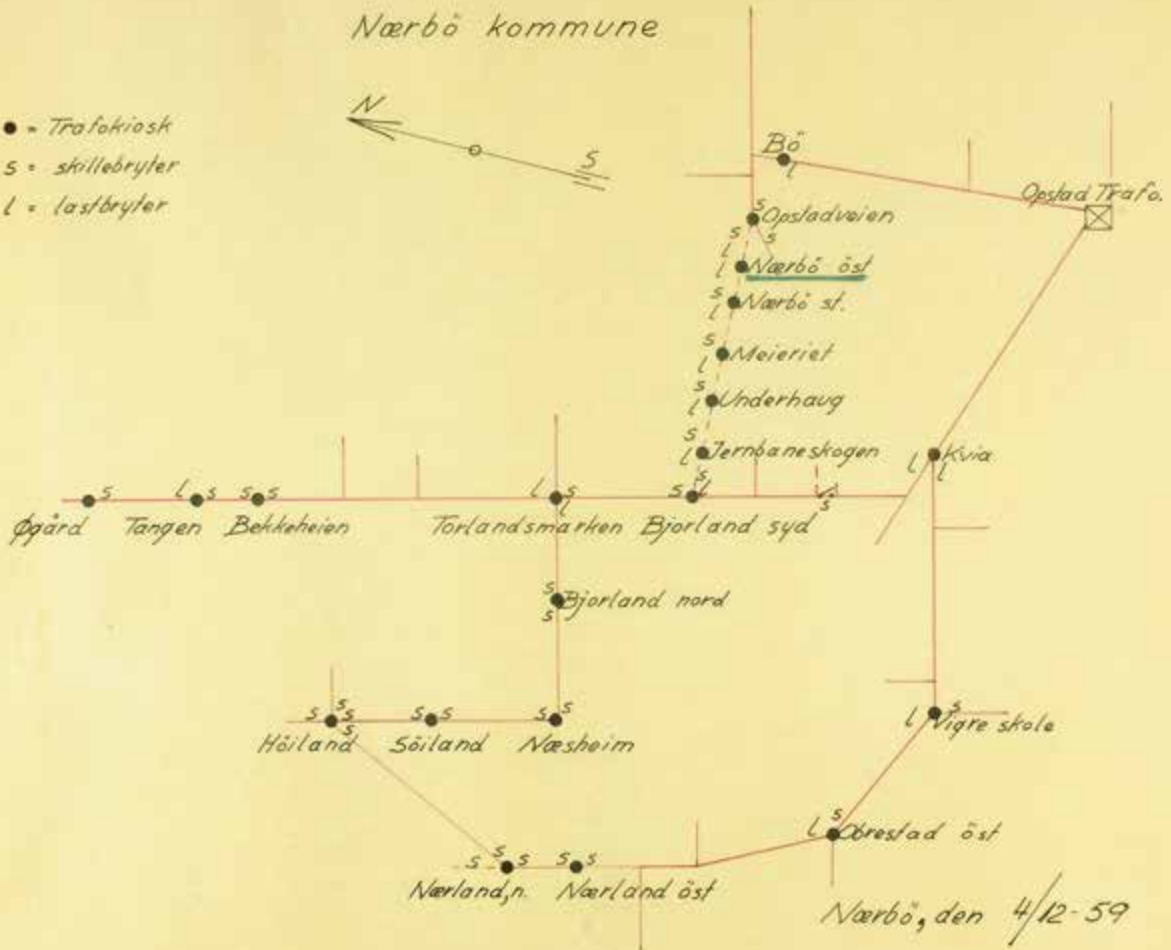
I 1915 var Jærens elektrisitetsverk blitt opprettet som felles produksjonsverk for kommunene Ogna, Varhaug og Nærbø. I tillegg etablerte hver av de tre kommunene sitt eget kommunale elektrisitetsverk som distribuerte strømmen til kundene innenfor egne kommunegrenser. Til sammen var det fire foretak med hvert sitt styre og administrasjon. Siden 1. verdenskrig var det vel kjent at det var klare stordriftsfordeler innen produksjon og distribusjon av elektrisk kraft. I 1950, da det kom opp et sterkt ønske om at Jærens elektrisitetsverk kunne løse sitt akutte leveringsproblem ved å bli medlem av Lyse kraftverk, ble spørsmålet om de kommunale elektrisitetsverkene i Nærbø, Varhaug og Ogna burde fusjoneres til ett felles Jærens elektrisitetsverk. Fylkesingeniør Abel Tvedten og driftsbestyrer Ragnvald Kluge, Maudal Kraftanlegg, fikk i oppdrag å utrede saken. Den kanskje største fordelene ved sammenslåing, påpekte de to, var at fire styre kunne reduseres til ett. Dette ville lette saksbehandlingen og bidra til at ledelsen av den samlede elektrisitetsforsyningen i området ville bli mer fleksibel. Stridigheter på grunn av forskjellig praksis i de enkelte kommuner ville bli redusert. Fortsatt ville kommunenes interesser være

Enlinjet skjema

Nærbø øst kiosk

Nærbø kommune

- = Trafokiosk
- s = skillebryter
- l = lastbryter

Enlinjeskjema fra 1959 for kiosken Nærbø øst.

representert gjennom valg av medlemmer til styre og representantskap i fellesverket. Sammenslåing ville bety at drifts- og anleggspersonale kom under én administrasjon. Det ville være nok med ett lager for utstyr og reservedeler i stedet for flere, og dette ville binde opp mindre kapital. Stamlinjenettet ville kunne bygges ut og forsterkes enklere og billigere. Kraftig økning i forbruket krevde dessuten større økonomisk styrke til å finansiere nødvendige investeringer.¹⁸ Større enheter ga lavere enhetspriser og tariffer, og betingelser for levering ville bli like for alle abonnenter i forsyningsområdet. Forslaget om å fusjonere inn de tre små kommunale verkene i Jærens elektrisitetsverk falt på steingrunn blant politikerne. Elektrisitetsforsyningen skulle følge de spor som allerede var etablert.

Problemstillingene om sammenslåing av elektrisitetsverkene til ett elektrisitetsverk som ble diskutert i 1950, ble stadig mer aktuelle i løpet av tiåret. Felles elektrisitetsverk ble faktisk et av hovedargumentene i debatten rundt kommunesammenslåing. Schei-komiteen, som utredet kommunesammenslåinger rundt om i landet, vurderte i sin foreløpige innstilling den 23. mars 1957 om Ogna og Varhaug kommuner, eventuelt også Nærbø kommune, burde slås sammen til én kommune. Folketallet i Ogna var for lite til å gi grunnlag for «rasjonell utbygging og forvaltning», og viste dessuten en synkende tendens. Varhaug og Nærbø hadde på sin side antagelig stor nok økonomisk bærekraft til å fortsette som egne kommuner. Ingen av kommunestyrene viste interesse for forslaget.

Schei-komiteen var på befaringsreise på Jæren den 8.

mai 1959. Etter å ha snakket med kommunestyrerepresentanter i de tre kommunene, ba komiteen kommunene om å uttale seg om sammenslåing. Ogna kommunestyre drøftet saken 12. august 1959. Prinsipielt ønsket kommunen å bestå, men subsidiært kunne kommunestyret akseptere at Ogna ble slått sammen med Varhaug og Nærbø. Samme dag ble det holdt kommunestyremøte i Varhaug. Her ble det vedtatt enstemmig at de tre kommunene burde slås sammen. Kommunestyret i Nærbø møtte den 15. august, og vedtok enstemmig at «Kommunestyret vil på ny presisere så sterkt det kan at ein ikkje finn grunn til grenseregulering for Nærbø kommune sitt vedkomande».

Fylkesutvalget for Rogaland drøftet saken den 24. august 1959. Flertallet gikk inn for at kommunene burde få lov å eksistere også i framtiden. Dersom kommunesammenslåing ikke var til å unngå, mente to av flertallets medlemmer at det ville være fornuftig å slå sammen de tre kommunene. Fylkesutvalget diskuterte særlig elektrisitetsforsyningen i de tre kommunene og konstaterte at den var teknisk samkjørt, men underlagt fire styrever. Dette forhold hadde «skapt motsetninger mellom kommunene imellom». Fylkesutvalget så det som sterkt ønskelig at det ble utviklet «en felles administrasjonsordning som omfatter kommunenes elektrisitetsforsyning. Fylkesutvalget vil uttale at en slik felles administrasjonsordning bør gjennomføres, uten hensyn til det standpunkt som tas til spørsmålet om kommuneinndelingen for de kommuner det gjelder». Med denne uttalelsen om mangel på koordinering av elektrisitetsforsyningen i området bidro faktisk fylkes-

Detaljert montasjeveileder for rørmufferne fra Standard Telefon og Kabelfabrikk A/S. Montasjeveiledere lå i trafoer og ble brukt som oppslagsverk av montørene.

utvalget til å styrke argumentene for sammenslåing.

Sommeren 1962 gikk flertallet i Schei-komiteen inn for at de tre kommunene burde slås sammen. Gjennom en slik løsning ville det kunne oppnås avgjørende ra-

sjonaliseringsgevinster, særlig innen kraftforsyning og «i det lange løp skolevesenet». Mindretallet i komiteen gikk inn for at Ogna og Varhaug skulle slås sammen. Kommunestyret i Ogna gjorde 5. september 1962 ved-

tak om å gå inn for at de tre kommunene skulle slås sammen. Kommunestyret i Varhaug behandlet saken samme dag, og et flertall gikk inn for full sammenslåing mens et mindretall gikk inn for sammenslåing av Varhaug og Ogna.¹⁹ I Nærbø var det samstemt og full motstand mot sammenslåing.

Politikerne i Nærbø iverksatte en rekke tiltak for å hindre sammenslåing, og formannskapet møttes flere ganger. Den 29. august vedtok formannskapet å invitere Kommunaldepartementet til Nærbø for ved selvsyn å se at mye hadde endret seg positivt siden Schei-komiteen var på besøk i 1959. Representanter fra departementet kom på besøk 10. oktober, men hadde først innkalt formannskapene i de tre kommunene til et felles møte. Det eneste som kom ut av besøket var at Nærbø fikk utvidet frist til å komme med sin uttalelse til 31. oktober.²⁰ Den 29. oktober gikk et enstemmig kommunestyre mot sammenslåing. Det hjalp lite. Den 21. desember 1962 ble det bestemt at Ogna, Varhaug og Nærbø skulle slås sammen til en kommune. Kommunestyret samlet seg om navnet Hå for den nye kommunen.

FUSJONERT ELEKTRISITETSVERK

Når de tre eierkommunene i Jærens elektrisitetsverk skulle slås sammen til én, var det åpenbart at det også måtte bli en fusjon av elektrisitetsverkene. Fra og med 1. januar 1964 ble Jærens elektrisitetsverk et rent kommunalt verk med Hå kommune som eier og bestemmende myndighet. Styret i Jærens elektrisitetsverk ble fra nå av og fram til i dag valgt av Hå

kommunestyre. Fra 1. januar 1964 var Otto Kvalbein, Brusand, formann, og Gabriel Underhaug, Nærbø, nestformann. De øvrige styremedlemmer var Hans N. Njærheim, Nærbø, Karsten Ånestad, Varhaug og Nils Mellemstrand, Vigrestad.

Kommunefusjonen førte til endringer i administrasjonen av elektrisitetsverket. Alle aktiva og passiva i de tre kommunale elektrisitetsverkene i Ogna, Varhaug og Nærbø ble overtatt av Jærens elektrisitetsverk. Den 11. desember 1963 ble de ansatte i de tre kommunale elektrisitetsverkene oppsagt, for så å bli ansatt i Jærens elektrisitetsverk med «samme lønns- og arbeidsvilkår som før».²¹ På Nærbø gjaldt dette montørformann Kåre Kvía og montørene Sven S. Håland og Hans L. Vigre, på Varhaug montørformann Håkon Bakke og montørene Halfdan Hobberstad og Gabriel Odland samt John Sandve på Ogna. Fra 1. januar 1964 hadde Jærens elektrisitetsverk 14 ansatte og Ingvald Løge var fortsatt elektrisitetsverksjef.

I 1964, første driftsår etter fusjonen, var det totale forbruket 46,4 GWh, en økning på 14,5 prosent i forhold til 1963. Kraftstasjonen på Hetland i Ogna produserte dette året 5,2 GWh. Sammenlignet med mengden kraft som ble kjøpt fra Lyse kraftverk, var egenproduksjonen liten, bare 11 prosent av forbruket. Fra 1. januar 1964 var den faste kvoten fra Lyse 8.130 kW. Heller ikke dette året klarte Jærens elektrisitetsverk seg med kvoten fra Lyse – overforbruket var 6 millioner kW. Overforbruket var med andre ord større enn hele egenproduksjonen fra Hetland kraftstasjon.

RIKELIG TILGANG PÅ ELEKTRISK KRAFT GJENNOM LYSE

Mellom januar 1953 og september 1964 kom det i drift seks kraftaggregater i Lyse kraftverk i Lysebotn. Samlet kapasitet var 210 MW. I 1970-årene lå årlig produksjon rundt 1 TWh, noe mindre i tørre år og noe mer i nedbørrike år. I 1970 var 16 by- og herredskommuner i midtre og sørlige Rogaland eiere i det interkommunale engroskraftselskapet Lyse Kraft. Hver gruppe hadde én representant i styret, med unntak av de to største eierne, Stavanger Elektrisitetsverk og Maudal Kraftlag, som hadde to representanter hver. Jærens elektrisitetsverk hadde på dette tidspunkt en eierandel på 5,28 prosent i selskapet.

LYSE KRAFT - EIERANDELENES FORDELING

Alle kommuner i sør-Rogaland og Ryfylke som kjøpte strøm fra Lyse Kraft ble regnet til Lyse-området. Forsyningsområdet omfattet bortimot 230.000 innbyggere. Lyse kraftverk var den største eieren i Sira-Kvina Kraftselskap med 41,1 prosent. De øvrige eierne var Staten ved Statskraftverkene, Skiensfjorden Kommunale Kraftselskap og Vest-Agder Elektrisitetsverk. Selskapet ble opprettet i 1963 for å bygge ut kraftkil-

Dalane Elverk	6,65 prosent
Jærens Elektrisitetsverk	5,28 prosent
Maudal Kraftlag	38,34 prosent
Midtre Ryfylke Elektrisitetsverk	4,61 prosent
Stavanger Elektrisitetsverk	43,71 prosent
Vestre Ryfylke Elektrisitetslag	1,41 prosent

dene i Sira- og Kvina-vassdragene. Etter hvert som nye kraftaggregater i Sira-Kvina Kraftselskap kom i drift, fikk kundene i Lyse-området stadig bedre tilgang til elektrisk kraft. Styret i Jærens elektrisitetsverk fikk i oktober 1964 opplyst at første byggetrinn av Sira-Kvina ville gi 320.000 kW. Den første kraftstasjonen ville tidligst komme i drift i 1968. «Etter den grunnkvote som Jærens elektrisitetsverk har nå vil elektrisitetsverket få et tillegg på ca. 4500 kw».²²

To kraftaggregater i Tonstad kraftstasjon ble satt i drift i 1968, ett om våren og ett om sommeren. Andre byggetrinn ble fullført i løpet av 1971, og etter dette produserte Sira-Kvina Kraftselskap 4 TWh pr. år.²³ Etter fullføringen av tredje byggetrinn i 1974, var Lyse Krafts andel av produksjonen fra Sira-Kvina større enn det som ble produsert i kraftstasjonene i Lyse. Midlere årsproduksjon i Sira-Kvina-anleggene var i 1980-årene rundt 6 TWh. Dette tilsvarte rundt 6 prosent av landets kraftproduksjon.

Da driften kom i gang i Lysebotn kraftstasjon i 1953, var den totale elektrisitetsproduksjonen i Lyse-området 475,7 GWh. Ni år senere, i 1962, ble det produsert mer enn dobbelt så mye, 1.067,4 GWh. Etter nye ni år ble produksjonen igjen doblet. Samlet produksjon i 1971 var 2.313,5 GWh. Veksten i 1970-årene var ikke fullt så sterk. Det tok 11 år før produksjonen igjen ble doblet. I 1982 ble det produsert 4.786,8 GWh. Fram til midten av 1980-årene hadde Jærens elektrisitetsverk og de andre eierne av Lyse Kraft rikelig tilgang på kraft, tidvis for mye. Men ledelsen i store og små elektrisitetsverk var fast overbevist om at forbruket kom til å stige like mye i

1980-årene som det hadde gjort i 1950- og 1960-årene.

Produksjons- og forbruksveksten i Lyse-området fulgte i det store og hele den generelle utviklingen for elektrisitetsforbruket i Norge i 1950- og 1960-årene. Forbruket økte med 7 til 9 prosent pr. år. I de fleste industrialiserte land var det i etterkrigstiden en klar tendens til at elektrisitet og olje erobret stadig større andeler av energiforbruket. Kull og koks ble fortrent fra markedet. Det totale energiforbruket i Norge fra 1950 til 1966 steg med gjennomsnittlig 5,5 prosent pr. år. Elektrisitetsforbruket steg med 7 prosent pr. år og oljeforbruket med 9 prosent pr. år i gjennomsnitt.

Mellom 1960 og 1980 økte forbruket i Lyse-området med 6,5 prosent pr. år. I slutten av 1980-årene stoppet veksten nærmest opp. Det oppsto et kraftoverskudd. Dette måtte selges til kunder utenfor forsyningsområdet, som regel til lavere priser enn innen forsyningsområdet.

Det var en integrert del av etterkrigsgenerasjonens kulturelle og politiske livsanskuelse at vannkraftutbygging og billig strøm måtte ha første prioritet. Distrikter som kunne produsere og distribuere den billigste kraften til innbyggerne i sitt forsyningsområde, mente de ville kunne ha godt håp om raskere økonomisk utvikling enn andre deler av landet. Kampslagordet «Lyse for Rogaland» ga mening for mange. Politikerne i Rogaland i 1960- og 1970-årene var enige om at: «Straum ska vara billig.»

De første tiårene etter opprettelsen av Lyse Kraft var det også slik. Abonentene i Lyse-området hadde en klart lavere strømpris enn innbyggere i mange andre deler av landet. Ifølge vedtektene for Lyse Kraft-

verk skulle engrosprisen til eiergruppene fastsettes slik at kraftverkets "driftsutgifter, innbefattet renter, nedbetaling av gjeld, forsikring, avskrivninger samt avsetninger til fonds dekkes". Når det oppsto overskudd, skulle det avsettes til fonds, f.eks. til framtidige utbygginger, eller føres videre til eierne i form av større overskudd i fordelingsverkene, eller overføres til abonnentene i form av billigere strømpris.

STOR KRAFTUTBYGGING, STOR GJELD, MEN MOT-STAND MOT STADIG STIGENDE ELEKTRISITETSPRISER

Sterk vilje til samarbeid mellom lokalpolitikere på tvers av kommunegrenser lå til grunn for opprettelsen av Lyse Kraft. Samarbeidet gikk knirkefritt så lenge det ikke ble foreslått løsninger for utviklingen av kraftselskapet som grep for sterkt inn i den lokale og kommunale sjølråderetten. I 1980-årene ble samarbeidet utfordret.

Lyse Kraft holdt en lav pris på engroskraften til eierne i tiåret 1965 til 1975. Den lå langt under utviklingen for konsumprisindeksen. Fra mai 1965 til januar 1969 var prisen nominelt den samme, men ble så hevet med 5,3 prosent for at strømprisen ikke skulle bli hengende for langt etter den generelle prisutviklingen. Høyere pris var også nødvendig for at Lyse Kraftverk skulle kunne betale renter og avdrag på store lån for å finansiere sin eierandel i Sira-Kvina-utbyggingen. I mai 1971 ble engrosprisen hevet med 7,5 prosent.

I 1970-årene ble det politisk strid om utbygging av konkrete vannkraftprosjekter. Tiåret ble innledet med Mardøla-aksjonen sommeren 1970 og ebbet ut med

1. Den siste trafoen i Hå kommune med plattform i stolpe stod på Torland på Brusand. Løsningen er i dag forbudt.
Foto: Hallgeir Hobberstad, Jæren Everk.
2. Trafoen ble erstattet med ny nettstasjon i 1992.
Foto: Hallgeir Hobberstad, Jæren Everk.

konfliktene rundt Alta-utbyggingen. I hele etterkrigstiden hadde politikere på tvers av partier sluttet lojalt opp om at stadig flere fosser skulle legges i rør. I 1970- og 1980-årene måtte kraftselskapene og deres ledere erkjenne at holdningene til kraftutbygging var i ferd med å endre seg fra å være positive til å bli negative.

Kraftsosialister ble miljøsosialister. Arbeiderpartiet, det statsbærende partiet i hele etterkrigstiden, kunne ikke i det lange løp tillate at store velgergrupper med sympati for nullvekstfilosofi og miljøvern forlot partiet til fordel for SV og Venstre.²⁴

Kraftbransjen kom etter hvert på defensiven i forhold

Jæren Elverk får setja opp straumprisane

Eit mindretal på 17 gjekk imot å auka overforbruket til 20 øre pr. kWh

Med etterhald om at pristoppen for elektrisk straum vert oppheva, godkjende Hå kommunestyre dei nye straumprisane som elverkstyret har kome med framlegg om. Bakgrunnen for dette vedtaket er dei stadig aukande utgifter elverket har til innkjøp av materiell og transformatorar, utbygging av fordelingsnett, og hertil kjem ein stor lønnsauke ved tariff-forhandlingane. Dette ber i seg m.a. at effektiviteten ved blanda tariff (H3) vil stige frå 110 til 140 kroner, kWh-prisen vil gå opp frå 3,2 til 3,5 øre, og overforbruket frå 15 til 20 øre kWh.

seg ein overforbruk på 40 øre, men ein var klar over at dette aldri ville få støtte i foreningskapet. Difor vart det altså 15 20 øre. Elverket er i det heile ikkje interesserte i å setja overforbruk. Prisen har må difor vera så høg at han tremar på forbruket. Bakgrunnen for dette synet er at ein

Prisøkningene var ofte et tema, som også ble omhandlet i avisene. *Faksimile: Jærbladet 05.07.1974.*

til store lag av befolkningen. I slutten av 1970-årene var det dessuten stor usikkerhet med hensyn til framtidige prognoser for energiforbruk. Landets elektrisitetsverk fortsatte stort sett sine trendanalyser med utgangspunkt i historiske tall. Administrasjonen i Lyse Kraft var overbevist om at elektrisitetsforbruket i regionen ville fortsette å øke med 6,5 prosent pr. år, men måtte etter hvert ta inn over seg at veksten i forbruk flatet ut.

Lokalpolitikerne hadde i alle år vært ytterst fornøyd med at innbyggerne i Sør-Rogaland hadde den billigste strømmen i landet. Slik burde det fortsatt være. All den stund strømmen var så billig, var det heller ingen grunn til å spare på den. Det utløste i sin tur krav om stadig mer strøm og mer vannkraftutbygging. De billigste fossefallene var etter hvert blitt fullt utbygd, ikke bare i landet generelt, men også i Rogaland.

I Lyse-området sluttet lokalpolitikerne lojalt opp om mer kraftutbygging. Det som uløste politisk kon-

flikt i 1970-årene og inn i 1980-årene, var de årlige økningene i elektrisitetsprisen. Administrasjonen i Lyse Kraft argumenterte for nødvendigheten av prisøkninger. Styret sluttet seg stort sett til administrasjonens forslag, men dersom forslagene om prisøkning møtte litt motstand i styret, så kom den som regel med atskillig større tyngde i representantskapet.²⁵

Sett fra arbeidstakernes synspunkt var lønnsoppgjøret i 1974 det beste siden krigen. Fra første kvartal i 1974 til første kvartal i 1975 ble det gitt et generelt lønnstillegg på 17,2 prosent. Inkludert lønnsglidning endte det opp med et lønnstillegg i størrelsesorden 25 prosent. Sterk lønnsøkning førte til sterk økning i offentlige utgifter, i en økonomi som på forhånd var stram. Dette førte til høy innenlandsk etterspørsel og stor prisstigning. Engrosprisindeksen økte med 27 prosentpoeng fra 1973 til 1974 og med nye 17 prosentpoeng fra 1974 til 1975.²⁶ Kraftprisen i Lyse ble økt med 22 prosent fra januar 1976.

Prisene i Norge fortsatte å stige. Konsumprisindeksen ble fordoblet mellom 1975 og 1984. Lyse Kraftverk prøvde å øke prisene så noenlunde i takt med den generelle kostnadsutviklingen, men kommunale og interkommunale kraftverk var politisk styrt. Velgerne likte lave priser, og politikerne likte å kunne fortelle velgerne at det var de som sørget for at prisen til forbrukerne ble lavere enn ledelsen i kraftverkene ønsket.

Når politikerne år etter år bestemte at prisen til forbruker skulle være lav, fikk det etter hvert negative konsekvenser for kraftverkernes økonomi. Lyse Kraftverk hadde fortsatt landets laveste engrospriser

på elektrisk kraft i 1979. I begynnelsen av 1980-årene måtte Lyse foreta store investeringer i kraftutbygging. Det ble besluttet at engrosprisene til eierne måtte økes atskillig mer enn det som hadde vært vanlig. Høsten 1984 hevdet Rogalands Avis at politikerne gjorde opprør mot at Lyse Kraft stadig satte opp prisen på elektrisk kraft. «Siden 1979 har Lyse lagt på prisene i et galopperende tempo.»²⁷ Ordførere og rådmenn på Jæren forlangte i november 1984 å få et møte med ledelsen i Lyse for å drøfte de hyppige prisstigningene. Strømprisene i området økte raskere enn konsumprisindeksen. Det ble hevdet at Lyse Kraft vedtok store investeringer over hodet på politikerne. I neste omgang måtte lokalpolitikere bare akseptere den prisen Lyse forlangte for å dekke inn kostnadene. Flere formannskap og kommunestyre på Jæren hadde nektet å godkjenne prisøkningene som ble foreslått av lokale fordelingsverk.

Jær-ordførerne fikk lite gehør for sine synspunkter hos ledelsen i Lyse Kraft. «Administrerende direktør Frithjof de Lange i Lyse var som en far som snakker til sine ulydige barn,» skrev Rogalands Avis. «Han kunne materien på fingrene, mens ordførerne og deres medbragte eksperter kunne lite og intet innvende, fordi de ikke visste nok.»²⁸ Ved utgangen av 1980 hadde Lyse en lånegjeld på 1.097 millioner kroner, ved utgangen av 1985 var gjelden blitt mer enn tredoblet. Lyse Kraft investerte mer enn 800 millioner kroner i Tjodan-utbyggingen. Etter at det ble klart at Lyse Kraft skulle overta 80 prosent av Rogaland fylkes andel i Ulla-Førre-verkene med virkning fra 1. juli 1985, kom Lyse

Kraft opp i en total eierandel i Ulla-Førre på 18 prosent. Det var Lyse og ikke Rogaland fylkeskommune som skulle finansiere denne andelen, som ville beløpe seg til nesten en milliard kroner. I 1985 investerte Lyse totalt 1281,5 millioner kroner. For å finansiere investeringene ble det tatt opp lån på i alt 1370 millioner kroner. Aldri tidligere i kraftverkets historie var det i løpet av ett år gjort så store investeringer.

Når Ulla-Førre verkene kom i drift, ville Lyse kunne dekke antatt kraftforbruk til langt inn i 1990-årene. De store investeringene fikk imidlertid klare økonomiske konsekvenser for Lyse Kraft. Administrasjonen fryktet at selskapets egenkapital ville bli negativ ved utgangen av 1988, og at den først ville komme opp på et rimelig nivå igjen i 1993/94.²⁹ Egenkapitalprosenten kunne først og fremst repareres gjennom prisøkninger. Det var imidlertid vanskelig å få forståelse for dette rundt om i kommunene.

POLITIKERNE I HÅ VIL HA LAV STRØMPRIS – JÆRENS ELEKTRISITETSVERK FÅR ØKONOMISKE PROBLEMER

Hver gang Lyse kraftverk vedtok å øke engrosprisen, forsøkte Jæren elektrisitetsverk å dempe virkningene på prisen til forbruker. Etter hvert fikk dette negative konsekvenser for elektrisitetsverkets økonomi. Utbygging og fornyelse av høyspent- og lavspennetnett ble utsatt. Rundt 1980 fikk elektrisitetsverket problemer med likviditeten. Styret i Jærens elektrisitetsverk ble i mai 1979 informert om at Lyse ville øke strømprisen til gruppens medlemmer med ca. 31 prosent fra 1. januar

1980. I det øyeblikk prisforhøyelsen ble gyldig, ble det vedtatt at Jærens Everk skulle forhøye sine priser med ca. 21 prosent.³⁰

I 1979 gikk Ingvald Løge av som elverkssjef og med virkning fra 1. juli 1979 overtok Knut M. Iversen hans stilling. I tilknytning til regnskapet for 1980, ga Iversen klart uttrykk for at «elverket med de oppgaver som ligger foran oss må øke prisene for å kunne holde aktiviteten på vedlikeholdet på et akseptabelt nivå. Dersom kommunen på like linje med de fleste andre kommuner overtok kostnadene ved gate/veilys ville dette hjelpe på elverkets økonomi». Hans råd ble ikke fulgt, og pengekassen var stadig oftere tom.

Begynnelsen av 1980-årene var vanskelige år økonomisk for Jærens elektrisitetsverk. Det er forholdsvis sjelden at revisor kommer med bemerkninger til regnskapet, ikke bare ett år, men flere år etter hverandre. I revisjonsmeldingen for 1981 gjorde revisjonssjef Alf Ger. Kvia oppmerksom på at det var ganske store overskridelser på flere utgiftsposter. Han fant dessuten grunn til å anmerke at «der ikke er avsatt noe til styrking av kontantsummen. Da denne nå er svak, bør dette gjøres for framtida». På vanlig folkespråk betydde det at elektrisitetsverket hadde kroniske problemer med at det ikke var penger på konto til å betale lønn og regninger til rett tid.

Den nye elverksjefen ble ikke værende lenge i stillingen. Med virkning fra 1. desember 1981 begynte Tor Syvert Aass som ny elverksjef. Styret hadde vedtatt å søke om 3 millioner kroner i lån til «Investeringer ved Jæren Elektrisitetsverk». I april 1982 kom det skriftlig svar med avslag. Beløpet ble nedjustert til 1 million

Elverkssjef Knut M. Iversen
1979-1981. Foto: Jæren Everk.

Elverkssjef Tor Syvert Aass,
1981-1987. Foto: Søren Sviland.

kroner, men heller ikke det ble innvilget av Kommunalbanken. «Da likviditeten er dårlig må vi søke om lån i lokal bank,» fikk styret opplyst. Det ble vedtatt å søke om 1 million kroner i lån fra «en eller flere banker». I august ble forslag til budsjett for 1983 diskutert. For «å få orden på likviditetssituasjonen» foreslo elverksjefen at det skulle avsettes 3 millioner kroner for å styrke kontantbeholdningen. I tillegg hadde Jærens elektrisitetsverk behov for å låne i størrelsesorden 4,6 millioner kroner til investeringer i nettet som var forsømt gjennom mange år.³³ Styret sa ja i september, men i praksis nei i desember, da strømprisen ble fastsatt.

I årsmeldingen for Jærens elektrisitetsverk for 1982 skrev elverksjefen rett ut at elektrisitetsverkets likviditet var dårlig. Elektrisitetsverket måtte låne 2,5 millioner kroner av kommunekassen for «å holde kontantbeholdningen på et akseptabelt nivå». Det var helt

nødvendig å styrke kontantbeholdningen de nærmeste årene. «Dette, sammen med de store forsterknings- og vedlikeholdsoppgavene som ligger framfor oss, gjør at vi må øke prisene mer enn den generelle prisstigning de nærmeste årene,» framholdt han.³⁴ Den nye elverksjefen gjentok med andre ord refrenget fra den gamle. Kommunerevisjonen i Midt-Jæren var helt enig. I revisorrapporten for 1982 ble det bemerket at det ikke var blitt avsatt penger «til styrking av kontantsummen». I årsmeldingen for 1983 gjentok elverkssjefen nok en gang at likviditeten fortsatt var «lite tilfredsstillende. Av den grunn var det tatt opp et lån på kr 2.000.000,- i Storebrand-Norden.»³⁵ Kommunerevisoren var helt enig i at «Kontantsummen er framleis svak og en må prøve å avsette til styrking av kontantsummen.»

De neste par årene ble økonomien i elektrisitetverket bedret såpass at revisor kunne akseptere regnskapene uten anmerkning. Men gammel vane var vond å vende. I perioden 1984 til 1988 hevet Lyse engrosprisen med 15 prosent pr. år i gjennomsnitt. Styret i Jærens elektrisitetsverk fortsatte på sin side med å dempe virkningene på konsumprisen. Lyse Kraft vedtok i slutten av 1987 å øke engrosprisen med 21,9 prosent i 1988. Dette var den høyeste prisøkning på engroskraft i landet det året. Styret i Jærens Elektrisitetsverk ble informert om at prisøkningen ville føre til en økning i elektrisitetsprisen for Jæren Everts kunder på 16,75 prosent i 1988.

I det daglige var det ikke så ofte at Jæren sammenlignet seg med elektrisitetsverkene i Klepp og Time. Men hver gang spørsmålet kom opp om hvilken

kommune som hadde billigst strøm til kundene, var det viktig å vite på desimalen hva forskjellen var. Styret fikk opplyst at når H4-tariffen ble sammenlignet for Hå, Klepp og Time, var prisen i Hå 25,4 øre/kWh, i Time 27 øre/kWh, og i Klepp 27,8 øre/kWh. I 1988 planla Klepp å øke prisen med 10 prosent og Time med 12 prosent. Selv om Hå økte prisen med 18 prosent, ville Hå fortsatt ha billigst elektrisitet. På bakgrunn av de store utfordringene Jæren måtte løse de nærmeste årene, burde prisøkningen vært minst 20 prosent, framholdt ledelsen.³⁶

Den økonomiske situasjonen for elektrisitetsverket var ikke god. Budsjettet for 1988 forutsatte at lønnsbudsjettet og utgiftene til drift og vedlikehold skulle ligge på samme nivå som 1987. Posten «Resultat, nybygg og nyanlegg» hadde i 1985 vært 6,5 millioner kroner, i 1986 6 millioner kroner, og i 1987 4,4 millioner kroner. I følge budsjettet for 1988 ville det bare være til disposisjon ca. 4,6 millioner kroner på denne posten. Dette var altfor lite. Store deler av høyspent- og lavspennetnett var «gammelt og i dårlig driftsmessig stand». Trafostasjonene var heller ikke blitt holdt skikkelig vedlike.

Jæren elektrisitetsverk hadde et stort behov for penger til investeringer. Den nye elverksjefen fra mai 1987, Alv Hetland, skrev at det ville være svært uheldig hvis elektrisitetsverket nå måtte «låne penger for å dekke den daglige drift av verket». Elverksjefen fant det ytterst urimelig at elektrisitetsverket betalte anleggs-kostnadene for gatelysanlegg i nye boligområder. I 1987 var det budsjettet med en utgift til dette på kr 508.400, og i budsjettet for 1988 ville beløpet bli kr 728.000. «Det

Innsetting av ny trafo på Opstad trafostasjon 4. november 2010. Foto: Birger Høyland, Jæren Everk.

Bøe trafostasjon. Foto: Birger Høyland, Jæren Everk.

er en kommunes oppgave å få satt opp gatelys. Ingen andre elverk som elverksjefen kjenner til belaster sitt driftsbudsjett med oppsetting av gatelys til nye bolig-felter.» I november 1987 ble styret informert om hva det ville koste å bygge ut strømforsyningen for en planlagt utbygging av 100 eneboliger i et nytt byggefelt i Stokkelandsmarka. Samlede kostnader ble kalkulert til 2,3 millioner kroner. Installasjon av gatelys alene ville koste 600.000 kroner. Elektrisitetsverket subsidierte hver tomt med 6.000 kroner. Elverkssjefen mente det var på høy tid at kommunen fra nå av betalte kostnadene til gatelys. Styret ville ikke høre på det øret.³⁷

STORT BEHOV FOR OPPGRADERING AV FORDELINGSNETTET

Høyspentnetter til Jæren elektrisitetsverk hadde i 1987 en total lengde på 152 km; av dette var 91 km av lin-

jene kopper og 61 km FeAl-tråder. Normal levetid for høyspentlinjer var 30–40 år. Når stolpene begynte å råtne, oppsto det overslag i isolatorene med redusert overføringskapasitet som følge. Av dette linjenettet var 61 km eldre enn 40 år, 11 km var bygd mellom 1947 og 1949, 10 km i årene 1950 til 1964, og 46 km ble bygd mellom 1965–1979. Fra 1980 til 1987 ble det bygd i gjennomsnitt 3 km pr. år; bare 24 km. Det hastet med å bygge om minst 60 km høyspentlinjer. Fra 1988 og de neste 10–15 år burde det bygges minst 6 km høyspentlinjer pr. år. Prisen pr. km ombygd høyspentlinje lå rundt 220.000 kr. Det burde avsettes minst 1,3 millioner kroner pr. år bare til dette formålet. Styret ble bedt om å vedta målsettingen om bygging av 6 km høyspentledning pr. år. Det sittende styret skulle gå av og nøyde seg med å sende saken til det nye styret til orientering.

Alle elverksjefer i 1980-årene hadde pekt på de

Everkene hjelper hverandre i nød. I 1987 havarete en trafo ved Hetland kraftstasjon, og Jæren Everk fikk låne en trafo fra Time Everk. Denne ble transportert over Jæren. *Foto: Jæren Everk.*

Ny trafo har ankommet og monteres ved Hetland kraftstasjon i 1988. *Foto: Jæren Everk.*

Montørene arbeider ute i all slags vær. Her tar de seg en pause i kabelleggingen i 1989, f.v. montørene Åge Tjemsland, Åge Bratland, Hallgeir Hobberstad og Ove Mong. *Foto: Jæren Everk.*

samme problemene – behovet for bedre likviditet og større investeringer. Ville styret fortsette i gamle spor eller ville Alv Hetland få gjennomslag? Det nye styret vedtok den 17. februar 1988 enstemmig elverksjefens målsetting om å fornye 6 km høyspentlinjer hvert år, enten ved ombygging eller kabling.³⁸ Det økonomiske alvoret var sterkt til stede under dette styremøtet. Hovedtransformatoren i Hetland kraftstasjon var blitt

skadet av et lynnedslag i november 1987. Ny hovedtransformator ville koste nesten 2 millioner kroner. Ombyggingen av høyspentlinjen Hetland til Bø var endelig kommet i gang og sluttregningen ville bli rundt 1,5 millioner kroner. Likviditeten til Jæren elektrisitetsverk var fortsatt dårlig. Behovet for finansiering av ny transformator og høyspentlinje utløste et akutt behov for lån. Styret vedtok å søke om et lån på 3,5

millioner kroner i Kommunalbanken.³⁹

I april 1988 ble langtidsbudsjettet fram til 1992 diskutert. For å styrke den dårlige likviditeten ble det foreslått å avsette 1 million i 1989, 1 million i 1990 og 500.000 kroner de øvrige år til «styrking av kontantbeholdningen».⁴⁰ Da budsjettet for 1989 ble behandlet i september 1988, var det lagt inn som en forutsetning at alle gatelysavgifter skulle dekkes av Hå kommune. Dette var nå også blitt innarbeidet i langtidsbudsjettet for Hå kommune for perioden 1989 –1992.⁴¹

Den dårlige likviditeten ved Jæren elektrisitetsverk førte til at økonomiseksjonen i Hå kommune fulgte økonomien i elektrisitetsverket med falkeblikk noen år. Hver høst på slutten av 1980-årene ble det lagt fram en regnskapsanalyse for elektrisitetsverket, og denne brukte elverksjefen aktivt i sitt arbeid med «å få everkets økonomi på rett kurs». Analysen for årene 1985 til 1987 viste at det faktisk hadde vært en realnedgang i strømprisene for 1986 og 1987. Det var først i 1988 at dette ble rettet opp. Elektrisitetsverket hadde investert rundt 3 millioner kroner i Stokkelandsmarkene i driftsårene 1987 og 1988. Dessuten hadde elektrisitetsverket dekket kostnadene til gatelys i nye byggefelt. Det var fortsatt et klart og sterkt behov for å styrke likviditeten. «Everksjefen håper på støtte fra alle hold, slik at nødvendige avsetninger kan bli foretatt. Formålet er å oppnå en normal handlefrihet.»⁴²

Analysen året etter bekreftet at en del av de tiltak som ble iverksatt for å styrke verkets økonomi, begynte å virke. Den store utfordringen var fortsatt styrking av likviditeten. Det ble sagt klart og tydelig

at Jæren elektrisitetsverk i 1970- og begynnelsen av 1980-årene hadde holdt lavere priser til forbruker enn elektrisitetsverkene i nabokommunene. «Utbyggingen av vårt kabel-/linjenett ble i denne perioden ikke fulgt opp i takt med belastningsøkningen som fant sted. Derfor har vi nå et etterslep i forhold til de andre verkene.»⁴³ Målet høsten 1989 var å innhente forspranget nabokommunene hadde fått. Men det forutsatte den nødvendige politiske vilje til å holde oppe strømprisen på nivå med prisen i 1989. Elektrisitetsverket var i øyeblikket inne i et godt spor, og ville ved utgangen av 1989 ha «en god likviditetsreserve».

STERKE KREFTER ØNSKET VERTIKALINTEGRERT ENERGIVERK FOR LYSE-OMRÅDET – MEN KOMMUNENE VILLE IKKE

Strukturen i elektrisitetsforsyningen i Sør-Rogaland hadde mer eller mindre ligget fast fra opprettelsen av Lyse Kraft i 1947 fram til kommunesammenslåingene i 1960-årene. Det var bred enighet i teknisk-økonomiske fagmiljøer i Norge om at antall enheter i elektrisitetsforsyningen var for stort til at det var mulig å drive økonomisk rasjonelt. Flere regjeringer oppfordret til fusjoner innen produksjon og distribusjon av elektrisk kraft. I begynnelsen av 1980-årene ble der erklært som et mål at det bare burde være ett vertikaldelt energiverk i hvert fylke, dvs. at alle foretak innen produksjon og distribusjon av elektrisk kraft skulle være fusjonert i ett selskap. Denne debatten ble også ført med stort engasjement i Lyse-området. Administrasjonen i Lyse Kraft, støttet av fylkespolitikernes, hevdet at Lyse burde

bli det vertikalt integrerte energiverket i sitt forsyningsområde. Flere av forslagene som ble lansert, støtte på stor motstand i eierkommunene. Saken hadde ennå ikke funnet sin løsning da Stortinget i 1990 vedtok forslag til ny energilov, som snudde opp ned på mer enn femti års tilvante forestillinger i energiforsyningen.

Fylkesutvalget i Rogaland fylkeskommune oppnevnte i november 1981, etter press fra statlige myndigheter, et utvalg som fikk i oppgave å vurdere rasjonalisering av elektrisitetsproduksjon og -forsyning i Lyse-området. Utvalget ble bedt om å foreslå en organisasjonsstruktur for mer rasjonell utnyttelse av eksisterende og framtidige energiressurser "til beste for befolkning og næringsliv" i de berørte kommuner.⁴⁴ I juni 1983 la utvalget fram sin innstilling og foreslo at det burde opprettes et felles, integrert energiverk for hele Lyse-området med totalansvar for offentlig energiforsyning og energiforvaltning i 18 kommuner. Energiverket skulle "etableres over tid ved at enkelte elverk går inn i Lyse Kraft når det anses som formålstjenlig". Dersom det ble for stor motstand mot et vertikalt integrert energiverk i eierkommunene, mente utvalget at det kunne være et skritt i riktig retning å få til ordninger som gjorde at Lyse Kraft i alle fall kunne rendyrke sin funksjon som områdets eneste interkommunale produksjons- og engrosverk. Distribusjonen burde utføres av fire interkommunale fordelingsverk. Dalane Elverk skulle fortsatt forsyne sine medlemskommuner. Kommunene Gjesdal, Hå, Klepp, Sandnes, Sola og Time burde betjenes av et nytt selskap. Stavanger Ellag skulle forsyne kommunene Kvitsøy,

Randaberg, Rennesøy og Stavanger med kraft. Forde-
lingsverket for Ryfylke-området skulle levere energi til kommunene Finnøy, Forsand, Hjelmeland og Strand.⁴⁵

Kommuner og elektrisitetsverk avga sine uttalelser. De fleste var enige i at det kunne være fornuftig at Lyse rendyrket sin funksjon som produksjons- og engroskraftverk. Mange kommuner var engstelige for at det ville bli unødige sentralisering og byråkratisering. Lokalt selvstyre og lokal innflytelse måtte opprettholdes. Da saken kom opp i fylkestinget i september 1984, ble det vedtatt at det burde etableres et vertikaldelt, integrert energiverk i Lyse-området innen utgangen av 1985. Pressen konstaterte raskt at det var full politisk sprik i synet på omorganiseringen av elforsyningen. "Flere kommunestyre har sagt nei til full sammenslåing av elverkene i ett energiselskap for Lyseområdet," skrev Rogalands Avis. "Men i fylkesutvalget har enkelte representanter som svarte nei til fusjon i kommunestyret snudd om og svart ja."⁴⁶

I denne omgangen var det eneste som skjedde at fylkesutvalget oppnevnte et nytt utvalg tidlig i 1985, som fikk navnet "Energiverkutvalget". Dette utvalget la fram sin innstilling i februar 1987 med tittelen "Etablering av et vertikalt integrert energiverk i Lyseområdet". Her ble det foreslått å samle Lyse-området til ett rike før 1990 - 14 kraftselskaper og elverk skulle slås sammen til ett foretak. Det nye foretaket skulle organiseres som et aksjeselskap med 18 kommuner som aksjonærer.⁴⁷ I norsk sammenheng ville selskapet blitt en kraftgigant. Blant kommunale og interkommunale energiverk var det bare Oslo Lysverker og det planlagte energiverket

19. juni 1986 var en stor dag for gården Øvrebø. Da kom det strøm til den sist bebodde strømløse gården på Jæren. I anledningen kom daværende ordfører Rasmus Pollestad på besøk til Gunvor Øvrebø og sønnen Kjell Øvrebø. Foto: Tor Syvert Aass, Jæren Everk.

i Hordaland som ville bli større. Det nye energiverket ville få 750 ansatte spredt på ulike regioner i området.

Innstillingen fra energiverkutvalget ble sendt ut på høring i de 18 kommunene i Lyse-området. Lyse Kraft gikk i september 1987 inn for at det snarest mulig burde tas opp forhandlinger med kommunene. Et mindretall foreslo at Lyse Kraft skulle uttale at styret ikke så noen «mulighet for at et nytt selskap kan etableres på nåværende tidspunkt».⁴⁸ Kommunene Finnøy, Forsand, Gjesdal, Hjelmeland, Sola, Strand og Time gikk inn for forslaget om ett vertikalt integrert energiverk. Motstanden var størst blant politikerne i Dalane.

Dessuten gikk tunge aktører som Stavanger kommune og medlemmer i Stavanger Ellag imot forslagene. Det samme gjorde Maudal Kraftlag og Sandnes kommune.

Diskusjonen om ett vertikalt integrert energiverk ble diskutert i styret for Jæren elektrisitetsverk den 8. april 1987. Ledelsen gikk inn for at Hå kommune/Jærens elektrisitetsverk burde stille seg positive til etablering av den foreslåtte løsningen.⁴⁹ Det ble en lang diskusjon i styret, som endte med at saken ble utsatt til neste møte, som helst også burde være et felles møte med formannskapet. Da saken kom opp igjen i mai, gjorde styret et enstemmig vedtak om at Hå kommune

sluttet seg til Energiutvalgets hovedforslag, og at det nye selskapet burde organiseres som aksjeselskap.⁵⁰

Utover i 1988 økte motstanden i kommunene mot å opprette ett vertikalt integrert energiverk. I slutten av august 1988 var ordførere, rådmenn og elverksjefene fra Gjesdal og Hå i et møte med et styringsutvalg, valgt av kommunene Sandnes, Sola, Klepp og Time, med oppgave å slå sammen distribusjonsdelen i de seks kommunene til ett felles interkommunalt distribusjonsverk. «Everkssjefen ga klart uttrykk for at tilbudet fra styringsutvalget var så dårlig for Hå kommune at han ville fraråde å gå inn i nevnte sammenslutning.»⁵¹ Det var imidlertid en positiv innstilling hos kommuner som eide egne kraftverk, til å selge disse til Lyse Kraft, slik at Lyse kunne rendyrke sin rolle som produsent og engrosleverandør til eierkommunene.

ARBEIDERPARTIET LEGGER FRAM FORSLAG TIL NY ENERGILOV

I april 1989 la Arbeiderparti-regjeringen fram Ot. prp nr 73 (1988-89) «Om lov om produksjon, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m». Regjeringen gikk i proposisjonen inn for at det skulle være ett «vertikalt integrert fylkesomfattende energiverk» i hvert fylke. Så langt, konstaterte Olje- og energidepartementet, hadde frivillige sammenslutninger i liten grad kommet i stand, til tross for at overordnede økonomiske, tekniske og personalmessige hensyn talte for dette. Ofte var det enkeltkommuners økonomiske eller lokalpolitiske interesser som forhindret fusjon. I andre tilfeller eide elverk helt eller delvis nedskrevne kraft-

verk eller de hadde tilgang på rimelig konsesjonskraft. De var dermed i en situasjon hvor de kunne tilby lavere strømpriser til abonnentene enn det folk flest i Norge hadde. Dersom slike elverk ble bedt om å gå inn i en større enhet, og dette innebar at vedkommende verk måtte gi fra seg eller dele den økonomiske fordelene med andre abonnenter i det samlede forsyningsområdet, oppsto det lett motstand. En rekke instanser hadde uttalt seg om i hvilken grad staten burde bruke sterkere lut for å tvinge fram sammenslutninger. Olje- og energidepartementet mente fortsatt at sammenslutninger "så langt råd er bør skje ved frivillige ordninger".⁵² Først etter Stortingsvalget høsten 1989 ville saken komme opp igjen i form av en ny proposisjon.

DEN STORE OMVELTNINGEN

Etter valget høsten 1989 ble det regjeringsskifte med borgerlig regjering. Jan P. Syse ble statsminister og Eivind Reiten fra Senterpartiet ble ny olje- og energiminister. Fire dager etter at Syse-regjeringen tiltrådte den 16. oktober 1989, ble Arbeiderparti-regjeringens forslag til ny energilov trukket tilbake. I slutten av januar 1990 sendte Olje- og energidepartementet ut en pressemelding om at statsråd Reiten ville legge fram en ny energilovproposisjon for Stortinget før påske. Denne proposisjonen ville ikke inneholde krav om fylkesomfattende, vertikalt integrerte verk. Det ville i stedet bli lagt til rette for "flere aktører i et fritt kraftmarked". Den nye regjeringen hevdet at en større grad av "markedsmessig omsetning av kraft vil føre til mer like strømpriser mellom ulike regioner i landet".⁵³

Det nye lovforslaget ble presentert for Stortinget og offentligheten den 30. mars 1990. Innholdet i Ot. prp. nr 43 (1989-90) «Om lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning og fordeling av energi m.m.» var nærmest revolusjonerende. Hovedbudskapet var at veletablerte forsyningsmonopoler skulle brytes ned. Det skulle innføres konkurranse mellom ulike aktører i elektrisitetsforsyningen. Regjeringen var overbevist om at innføring av konkurranse ville skape den nødvendige dynamikk som var nødvendig for å få til endringer i en bransje som var i ferd med å stivne fullstendig i etablerte måter å gjøre tingene på.

Regjeringen stilte spørsmål ved noen av de mest grunnleggende verdier som hadde ligget til grunn for elektrisitetsforsyningen gjennom tiår. Det var ikke lenger et overordnet mål at elektrisitetsverk skulle sørge for billigst mulig strøm til lokalbefolkningen. Aktørene i systemet og forbrukerne måtte erkjenne at elektrisitet var en vare som kunne kjøpes der den var billigst og selges der hvor prisen var høyest. Dersom monopolene ble fjernet, og det ble skapt vilkår for større konkurranse, var det dette som totalt sett ville gi størst samfunnsøkonomisk lønnsomhet. Det var på høy tid at folkevalgte politikere, som dominerte styrene i kommunale og interkommunale energiverk, overlot styringen av kraftforetakene til markedet og ledelsen i de enkelte bedrifter. Politikere på nasjonalt og lokalt plan hadde ikke hatt den nødvendige evne og vilje til å få til mer rasjonelle enheter i elektrisitetsforsyningen. Kanskje kunne markedet få til det politikere ikke maktet eller ville?

Under diskusjonen i Stortinget var det to poli-

tiske hovedfløyer. Regjeringspartiene Høyre, Kr. F. og Senterpartiet sto sammen bak regjeringens forslag. Fremskrittspartiet støttet regjeringen, men kunne godt tenkt seg å gå lenger i markedsliberalisering. Mange i Arbeiderpartiet og SV hadde store problemer med å akseptere premisene som lå til grunn for det nye forslaget. Det var altfor gjennomsyret av markedsliberalistisk tenkning.⁵⁴ Energiverk med områdekonsesjon skulle fortsatt ha plikt til å transportere strøm til brukere i området gjennom fordelingsnettets sitt, uavhengig av hvem som leverte energien. De skulle imidlertid ikke kunne nytte sitt naturlige nettmonopol til å hindre transport til kjøpere som hadde andre leverandører enn dem selv.

Den nye energiloven ble vedtatt i Stortinget i juni 1990 etter en debatt som varte mindre enn fire timer. «Den nye energiloven passerte Odelstinget i går kveld,» skrev Dagens Næringsliv tirsdag 12. juni. Det

I dag er mange veier belyst når det er mørkt.
Foto: Tord Paulsen.

var mer enn en lov som ble vedtatt, hevdet avisen, «det er på mange vis en helt ny energipolitikk». Dagens Næringsliv var enig med flertallet som stemte for loven. Den nye loven ville gi en langt mer rasjonell utnyttelse av energiressursene.⁵⁵ Visste Stortinget eller for den saks skyld aktørene i kraftmarkedet hva som ville bli konsekvensene av loven? Rent generelt må det vel kunne konstateres at svaret var nei.

UBEHAGET VED Å TILPASSE SEG DEN NYE ENERGILOVEN

Syse-regjeringen la vekt på å få til klare skiller mellom produksjon, overføring og fordeling av elektrisk energi. Det var ikke lenger aktuelt med vertikal integrasjon i store fylkesomfattende energiverk. Regjeringen ønsket et klart skille mellom funksjoner som kunne organiseres gjennom et marked og funksjoner som var naturlige monopoler. Når en leverandør av et produkt, prosess eller tjeneste har full kontroll med et marked hvor det ikke finnes alternative leverandører, har leverandøren monopol og kan i prinsippet maksimere profitten. Absolutt monopol er motsetningen til det perfekte marked. Det finnes imidlertid monopoler som blir ansett som fornuftige også i økonomisk forstand. Offentlige regulerte monopoler og naturlige monopoler på visse teknologiske områder hadde vært vanlig siden begynnelsen av 1900-tallet. Det begynte med gassforsyning og fortsatte med telefon, trikk- og busstransport. Elektrisitetsforsyningen ble opprinnelig oppfattet som et naturlig monopol. Den teknologiske utviklingen for overføring av elektrisk kraft førte

etter hvert til at geografisk avstand mellom produsent og forbruker av elektrisk kraft fikk mindre betydning. Når energiverkene omstilte seg til markedsbasert omsetning, ville kraftprisen i år med rikelig tilgang på kraft, bli lave, og omvendt i tørrår. Tilbud og etterspørsel ville komme til å påvirke markedsaktørens disposisjoner i kraftmarkedet på kort og lang sikt.

Fra Lyse kraftverk kom i drift i 1953 og fram til 1981, hadde eiergruppene blitt tildelt kraft i forhold til fastlagte kvoter. I 1981 var tilgangen på kraft så god at eierne kunne ta ut den effekt og energi de hadde behov for uten å bestille eller binde seg på forhånd. Lyse Kraft var forpliktet til å stille tilstrekkelig kraft til disposisjon, og tok all risiko for at det eventuelt ble bygd ut for mye kraft.

Perioden hvor Lyse kraftverk ble opprettet, var preget av kraftmangel. Det var derfor naturlig at kraftleveringen var basert på kvoter. Selvbetjeningen, med levering etter målt uttak fra 1981, «fungerte godt i en periode med sterkt økende forbruk og generell kraftknapphet», framholdt Alv Hetland i styret. «Svakhetene ved dette systemet ble først synlige da forbruksveksten flatet ut, og det oppsto et midlertidig kraftoverskudd». Lyse forsøkte å dempe problemene ved å inngå kontrakter om kraftsalg ut av området. Etter innføringen av den nye loven, kunne prinsippet om selvbetjening ikke lenger opprettholdes. Det brøt med hovedintensjonen i loven som var å stimulere til større effektivitet, og «tar bl. a. opp ideer fra Europa om mer omfattende kraftmarked på tvers av tradisjonelle forsyningsområder».⁵⁶ Hovedintensjonen med den nye loven var at de

En gammel tårnkiosk på Lode ble revet i 1992. Til høyre for den har allerede en liten nettstasjon overtatt oppgavene.

Foto: Jæren Everk.

enkelte fordelingsverk skulle inngå skriftlige avtaler med de leverandører hvor de fikk kjøpe kraften billigst. Forholdet mellom fordelingsverkene og Lyse Kraft ville måtte endres. Fra nå av ville fordelingsverkene bli nødt til å «ta en økonomisk risiko de tidligere ikke har hatt».

Fortsatt ble nettfunksjonene, høyspent så vel som

lavspent, oppfattet som naturlige monopoler. Nettfunksjonen skulle underlegges offentlig monopolkontroll. Det landsomspennende kraftnettet skulle skilles ut i et selvstendig transportselskap, hvor prisen ikke skulle være høyere enn det som skulle til for å dekke drift, renter og avdrag. Prisene skulle kontrolleres av

myndighetene. Ifølge den nye energiloven ville produsenter, distributører og større forbrukere få tilgang til hele kraftmarkedet og kunne bruke det nasjonale, regionale og lokale kraftnettet til kraftoverføring på like vilkår.

I hvilken grad var energiverkenes organisasjon rustet til å møte de nye utfordringene? Hverken Lyse Kraft eller fordelingsverkene i Lyse-området var på dette tidspunkt særlig innstilt på omstilling til konkurranse. I alle år etter krigen fram til 1988 hadde behovet for fastkraft vært større enn fastkraftproduksjonen. De hyppigst brukte virkemidler for å oppnå kraftbalanse var rasjonering og kvotetildeling. Prisen på elektrisk strøm til alminnelig forsyning ble i etterkrigstiden fastsatt gjennom politiske beslutninger ut fra prinsippet om budsjettbalanse. Grunnaksiomet var at kraftprisen skulle holdes så lav som mulig. Lav pris på elektrisk kraft ble ansett som et sosialt gode.

Det norske kraftsystemet baserte seg nesten utelukkende på vannkraft. Samkjøringen sto for omsetningen av utvekslingskraft. Denne utvekslingen ble styrt av tilbud og etterspørsel, og mot slutten av 1980-årene ble rundt 10 prosent av landets samlede kraftproduksjon omsatt gjennom Samkjøringen. I 1988 var fagfolkene enige om at det var overskudd på fastkraft i Norge. Lavkonjunktur førte til arbeidsløshet, milde vintre ga nedgang i kraftforbruk, og store nedbørmengder bidro til å øke kraftoverskuddet ytterligere. Det oppsto et marked for engroskraft basert på kontrakter til lavere priser enn tidligere. Elektrisitetsverkene anstrengte seg for å selge tilfeldig kraft til

Ved strømstans sendte Jæren Everk ut informasjon på en spesiell måte. Faksimile: Stavanger Aftenblad 17.02.1989.

priser som gjorde at den kunne konkurrere med prisene brukere av alternative energikilder måtte betale, f. eks fyringsolje.

KONTROVERSIELLE KRAFTAVTALER

Første gang den nye energiloven ble kommentert i styret for Jæren elektrisitetsverk var i juni 1990. Styret ble orientert om at det var opprettet et markedsutvalg i Lyse Kraft hvor representanter fra Lyse Kraft og eierne var medlemmer. «Dette er opprettet for å diskutere konsekvensene av den nye energiloven, og fri omsetning av elektrisk kraft.»⁵⁷ Den nye energiloven ville få konsekvenser for elektrisitetsverket, men administrasjonen foreslo at en først skulle vente og se hva Lyse Kraft ville gjøre. Det som var helt klart, var at Lyse Kraft ville måtte inngå skriftlige kontrakter med hver kjøper for et visst kvantum til en avtalt pris. «Det vil si at vi må bestille et kvantum med effekt og energi, og betale for det selv om vi bruker mindre. Må vi ha mer effekt eller energi på vinterstid må vi betale etter markedspris på den tiden, noe som helt sikkert vil være til en høyere pris enn kontraktfestet pris».⁵⁸ I perioden 23. oktober til 5. november 1990 diskuterte fordelingsverkene og Lyse Kraft innholdet i de kraftverkskontrakter som skulle gjelde fra 1. januar 1991. Lyse Kraft og eierne var enige om at kraftutvekslingen fra nå av skulle baseres på langsiktige kontrakter. Styret i Jæren elektrisitetsverk fikk seg forelagt til undertegning en kontrakt som «bygger på at eierne skal ha varig tilgang til de kraftressurser som hittil gjennom utbygging eller medeierskap i andre kraftselskaper er knyttet til Lyse Kraft.»⁵⁹ Lyse Kraft skulle bære risikoen på tilgangssiden (vannmangel - høy pris, overskudd på vann - lav pris), mens distribusjonsverkene skulle bære risikoen på forbrukssiden (dårlig omsetning i milde vintre og omvendt).

Før jul i 1990 ble det undertegnet 25-års kontrakter for kraftleveranser mellom Lyse Kraft og eiergruppene, hvor Lyse forpliktet seg til å dekke 100 prosent av distribusjonsselskapenes kraftbehov.⁶⁰ Stavanger Energiverk forpliktet seg til å kjøpe 1.832 GWh, Maudal Kraftlag 1.415 GWh, Dalane Elverk 285 GWh, Jæren Everk 186 GWh og Midtre Ryfylke Elektrisitetslag 178 GWh. Styret i Jæren elektrisitetsverk vedtok enstemmig kontrakten med Lyse Kraft.⁶¹

Energisektoren hadde i tiår vært en stabil og helst litt kjedelig sektor, som sjelden fikk større oppslag i mediene hvis det ikke var snakk om konfrontasjoner mellom kraftutbyggere og miljøvernere. Lokalaviser fant som regel også spalteplass til omtale av nye kraftverk, tilsig eller mangel på tilsig i fjellet, og om uenighet i kommunestyrene når neste års strømpris ble diskutert. Journalistene begynte i 1991 å skrive kritiske artikler om forholdene i kraftsektoren. I august ble det slått stort opp at flere energiverk i Nord-Norge, på Østlandet og i Rogaland prøvde å omgå bestemmelsene i den nye energiloven. De hadde inngått langsiktige kontrakter med sine tidligere hovedkunder i desember 1990.⁶² NVE og Prisdirektoratet hadde nå kontraktene til vurdering, og NVE anbefalte kraftselskapene å reforhandle dem før 1. januar 1993.

I et innslag i NRK Lokalen kritiserte Gunnar Fatland (H) 25-års-avtalene Lyse Kraft hadde inngått med eiergruppene. Hans partifelle, fylkesordfører Arne Rettedal og styreformann i Lyse Kraft, uttalte at Fatland antagelig ikke visste hva han snakket om.⁶³ Styrelederen i Stavanger Energiverk, Lars Anders

Myhre (A), hevdet at det var hensynet til forbrukerne som hadde veid tyngst i vektskålen da Stavanger Energiverk inngikk avtale om 25-års kontrakt med Lyse Kraft. «Det mest nærliggende var å henvende seg til Lyse Kraft hvor så vel forsyningsnett som nærhet tilsier at leveransene også skulle være billigst.»⁶⁴ Stavanger kunne tilby sine innbyggere langt billigere strøm enn de fleste andre norske byer. Myhre kunne ikke skjønne hvorfor avtalene som var inngått, skulle være i strid med den nye loven. Det sto ikke noe i loven om kontraktens varighet. Dessuten kunne avtalene reforhandles.

Administrasjon og styre i Lyse Kraft likte lite oppslagene i august 1991, hvor det ble hevdet at Lyse Kraft hadde inngått «hemmelige 25-års monopolkontrakter med eiergruppene for å omgå energilovens bestemmelser». Den 3. september ble det innkalt til ekstraordinært styremøte om dette. Styret var overbevist om at kontraktene «ikke kan være i strid med energiloven». Det ble bestemt å sende et brev til Olje- og energidepartementet og be departementet komme med en vurdering av kontraktene og om de var i strid med den nye energiloven. «Dersom det kan reises tvil om kontraktene ikke fullt ut er i overensstemmelse med loven, er styret innstilt på å reforhandle kontraktene.»⁶⁵

I oktober mottok Lyse et brev fra NVE hvor NVE fastholdt sine tidligere vurderinger. Kontraktene Lyse hadde inngått med eiergruppene, kunne ikke vurderes isolert. De måtte ses i sammenheng med eierstrukturen og vedtektene i Lyse Kraft. Kontraktene som var inngått i Lyse-området, impliserte et lukket omsetningssystem

hvor «betydelige kraftmengder holdes utenfor en klarering på et nasjonalt marked i strid med flere av de mest sentrale intensjonene i energiloven». Kontraktene Lyse Kraft hadde inngått med eierne, syntes å representere en «formalisering av forutsetninger, vilkår og betingelser for omsetningen fra før 01.01.91».⁶⁶ Lyse Kraft ble anbefalt å gjennomføre vedtektsendringer som kunne løse problemet på kort sikt og endringer i utøvelsen av eierfunksjonene på lengre sikt. Representantskapet i Lyse Kraft fikk i desember 1991 opplyst at kontraktene var blitt reforhandlet for 1992. Dersom Olje- og energidepartementet fortsatt mente at kontraktene var i strid med lov og forskrifter, ville dette bli tatt hensyn til neste gang kontraktene skulle reforhandles.⁶⁷

I november 1991 behandlet styret i Jæren elektrisitetsverk det nye forslaget til kraftkontrakt for 1992.

Kontorbygningen til Jæren Elektrisitetsverk ble bygd i 1958.
Foto: Liv Margot Sviland, Jæren Everk.

Det ble opplyst at: «Kontraktene bygger på samme lest som for 1991.» Innsigelsen fra NVE ble forbigått i mer eller mindre stillhet. Den nye kontrakten for 1992 ble vedtatt enstemmig av styret.

GAMMEL VANE ER VOND Å VENDE – OGSÅ FOR JÆREN ELEKTRISITETSVERK

Det tok tid å omstille seg fra en gammel og velkjent monopoltradisjon for produksjon og distribusjon av elektrisk kraft til en ny situasjon hvor fri konkurranse skulle være regelen. Etter innføringen av nye nettariffer våren 1992, skjøt den markedsbaserte kraftomsetningen for alvor fart. Overføringsnettet ble nå åpnet for fremmed kraft i hele landet. Dette, koblet med rekordstore tilsig på grunn av vått og mildt vær og lavt innenlandsk forbruk, slo ut i stor aktivitet på kraftmarkedet. En rekke kraftverk disponerte kraftoverskudd de gjerne ville selge. Nye, uavhengige kraftmeglere selskaper grep mulighetene som loven åpnet opp for, mens de ingeniørstyrte, tradisjonstunge kraftprodusentene hadde problemer med å fri seg fra å tenke oppdekning og selvkost.

De store forbrukerne var de første til å ta i bruk det nye lovverket for å sikre seg billigere elektrisk kraft. Stavanger Energi leverte for første gang i historien elektrisk energi til kunder utenfor eierkommunenes grenser i juni 1992. Det var inngått en salgsvtale med landbrukets samvirkeorganisasjoner på strekningen fra Haugesund i nord til Lillesand i sør.⁶⁸ I gjennomsnitt oppnådde bedriftskundene en reduksjon i prisen på 15 - 20 prosent sammenlignet med året før.

I mars 1992 måtte styret i Jæren elektrisitetsverk konkret ta stilling til en forespørsel fra Stabburet A/S på Vigrestad som ba om forhandlinger om lavere strømpris. Administrasjonen måtte be om fullmakt fra styret for i det hele tatt å kunne diskutere saken med Stabburet. Styret ønsket at det skulle føres «samtaler for løsning med Stabburet A/S». Men selv ikke styret hadde fullmakt til å føre slike samtaler. Det ble vedtatt å «fremme generell søknad til rådmannen om å få delegert fullmakt til slike forhandlinger».⁶⁹ Rådmannen burde foreslå for kommunestyret at styret i elektrisitetsverket burde gis fullmakt til å forhandle om pris på kraft til store kunder, slik at styret i sin tur kunne gi administrasjonen i elektrisitetsverket i oppdrag å forhandle med dem direkte.

I april 1992 opplyste elverkssjefen styret om at: «Mange kunder kjøper ikke lenger sin kraft fra sitt lokale everk.» Foreløpig hadde Jæren elektrisitetsverk ikke mistet noen kunder, men måtte være forberedt på at det kunne skje. Elektrisitetsverket hadde ikke lenger monopol på «levering av kraft i vårt forsyningsområde». Kunder kunne kjøpe kraft gjennom kraftmeglere som «fungerer som en børs». Meglerne hevdet at prisene i øyeblikket «reduseres med 10 og 30 prosent».⁷⁰ Grunnen til det var en mild vinter og ekstra mye nedbør, men prisene gikk også ned på grunn av «overkapasitet på elkraft i Norge pr. dato».

Lokale elektrisitetsverk hadde fortsatt monopol på transport av kraft i sitt konsesjonsområde. Hvis en kunde i Hå valgte å kjøpe kraften sin fra en leverandør et annet sted, måtte kunden betale Jæren elektrisitetsverk for transporten av kraften. De kommunale

regnskapsforskriftene som elektrisitetsverket brukte, gjorde det vanskelig å få «fastlagt transportkostnadene tilfredsstillende». Fra 1. januar 1993 ville derfor regnskapet bli ført i tråd med Norsk Standard, NS 4162.

Administrasjon og styre i Jæren elektrisitetsverk måtte innse, skrev Alv Hetland, «at vi heretter befinner oss i en helt ny økonomisk virkelighet hvor risiko og ikke budsjettbalanse blir det sentrale. Nå kan vi ikke lenger forutsi inntektene våre på forhånd, etter som disse vil bestemmes av prisene i markedet som vi må skaffe oss kunnskaper om og delta aktivt i. De som sitter passive tror jeg vil befinne seg i en situasjon hvor sjansen for å pådra seg et økonomisk tap er betydelig.» Markedet tvang elektrisitetsverkene til å ta raske avgjørelser. Men den daglige ledelsen i elektrisitetsverkene manglet de nødvendige fullmakter til å kunne forhandle med kundene. Styret i Jæren elektrisitetsverk sluttet seg enstemmig til forslaget om at administrasjonen måtte gis fullmakt til «fastsettelse av kraftpriser til de kunder som henvender seg og ber om forhandlinger/pristilbud».⁷¹

Den umiddelbare bakgrunnen for at saken ble tatt opp såpass grundig, var at Jæren elektrisitetsverk to uker tidligere hadde fått en forespørsel om pristilbud på kraft fra en bedrift som sto Hå-buen nær. Agro hadde bedt om pristilbud på kraft til alle konsernets bedrifter i Rogaland og Agder – til sammen 50 GWh. Svar til Agro ble sendt samme dag som styremøtet ble avholdt. I brevet ble det understreket at Jæren elektrisitetsverk var en liten bedrift. Verken «vi eller Agro er tjent med å ha oss til leverandør av hele 50 GWh pr. år».⁷² Elektrisitetsverket

hadde ikke stor nok administrasjon til å kunne håndtere en så stor kontrakt. Jæren Everk satset maksimalt i Hå kommune, og satset hardt på å ikke miste kunder i Hå. Det var kommunestyret som fastsatte kraftprisene, men elektrisitetsverket hadde bedt kommunestyret om fullmakt til å forhandle med store kunder om pris.

Saken ble behandlet i kommunestyret for Hå den 21. mai. Kommunestyret vedtok at Jærens elektrisitetsverk skulle gis fullmakt til å forhandle om pris for «Tariff 3. Maksimaltariff for uttak over 10 kW».⁷³ Kraftmarkedet var urolig når det gjaldt de store kundene, fikk kommunestyremedlemmene opplyst. Konsern med enkeltforetak i flere kommuner ba om en pris for alle bedriftene, uavhengig av kommune. Dette førte til at de ble i stand til å presse fram lavere priser.⁷⁴ Dette var i tråd med lovens intensjon, men det var åpenbart at politikere, ikke bare i kommunestyret i Hå, men en rekke steder, var lite glad for konkurranse på pris for elektrisk kraft. Det gjorde livet for kommunale elektrisitetsverk mindre forutsigbart og det måtte tas atskillig større økonomisk risiko enn elektrisitetsverk var vant til. I første omgang ga Hå kommune elektrisitetsverket begrensede fullmakter til å forhandle med kunder om pris.

Etter en forespørsel fra Reime & Co utspant det seg bare noen uker senere en prinsipiell diskusjon i styret om elektrisitetsverket skulle begynne å konkurrere om kraftleveringer utenfor eget forsyningsområde? Det var ingen naturlig tanke for styremedlemmene. Jæren elektrisitetsverk hadde i alle fall ikke den nødvendige kompetanse og bemanning til å gjøre det. Styret var skjønt enig om at «vårt hovedmål er å

kunne beholde alle kunder i Hå».⁷⁵

Men konkurransen gikk ikke vekk, den ble tvert imot stadig verre. I august 1992 startet Lyse Kraft reforhandling av kraftkontraktene med eiergruppene. Denne gangen ble forhandlingene sterkt preget av at det var "kjøpers marked". Eiergruppene kunne legge på bordet bedre tilbud fra konkurrerende kraftleverandører. Lyse ønsket nå som før langsiktige kontrakter som sikret selskapet akseptable inntekter til fast pris. Eiergruppene som satt med forhandlingsmakten, ønsket å dekke kraftbehovet ved å kjøpe en tredjedel på langsiktig kontrakt, en tredjedel på kortsiktige kontrakter og en tredjedel på spotmarkedet. Dette var en helt ny situasjon for Lyse Kraft. Selskapet ville måtte selge 2.000 GWh i 1993 uten å ha noen kontrakt på forhånd.⁷⁶ Først rundt årsskiftet ble partene enige om kontrakten.

Styret i Jæren elektrisitetsverk fikk i slutten av oktober 1992 til behandling en svær sak om salgs- og kjøpskontrakter for elektrisitet, hvor konklusjonen var at Hå kommune måtte delegere til elektrisitetsverket fullmakt til «å inngå kontrakter med enkeltkunder og fullmakt til å videre delegere til administrasjonen etter særskilte retningslinjer. Everksstyret får delegert fullmakt til å inngå energikjøpskontrakter av inntil 5 års varighet.»⁷⁷ Stadig flere store kunder dekket sitt fastkraftbehov ved kjøp på spotmarkedet. Riktignok fikk elektrisitetsverket dekket overføringskostnadene. Men det kunne lett oppstå et problem når store kunder dekket deler av sitt behov på spotmarkedet til lave priser. Da ville elektrisitetsverket bli sittende igjen med for mye kraft i henhold til sin kontrakt med Lyse. I sin tur

måtte dette overskuddet selges i markedet til en lavere pris enn det Jæren måtte betale Lyse Kraft. Langsomheten i den kommunale saksbehandling gjorde det svært vanskelig for Jærens elektrisitetsverk å handle raskt. For å kunne være «konkurransedyktige med den pris kunden kan oppnå i det frie markedet», måtte elektrisitetsverket kunne tilby samme kunde en pris som gjorde at elektrisitetsverket ikke mistet en stor kunde.⁷⁸

Jæren elektrisitetsverk ønsket seg «en større grad av frihet ved fastsettelse av strømpris til kunder som vil inngå særkontrakter med everket». Dette var ikke helt enkelt i og med at kommuneloven § 24, punkt 3, slo fast at kommunestyret ikke kunne overdra til andre å ta avgjørelser som bandt kommunen for mer enn fem år, og i samme paragraf punkt 9 ble det presisert at kommunestyret ikke kunne overdra til andre å ta avgjørelser i saker angående fastsettelse av alminnelige tariffer for «vann, gass, elektrisk kraft og andre ytelser fra kommunale innretninger».⁷⁹ Det frie kraftmarkedet utviklet seg raskt. Skulle Jæren elektrisitetsverk henge med, måtte foretaket bygge opp kompetanse om markedet både på kjøps- og salgssiden.

Den 26. november 1992 fikk elektrisitetsverket full forståelse i Hå kommunestyre for nødvendigheten av større frihet til å inngå kontrakter. Styret i Jæren elektrisitetsverk fikk fullmakt til å inngå kontrakter med fem års varighet, og elverkssjefen kunne inngå kontrakter med ett års varighet.⁸⁰ Det var ikke fullt gjennomslag, men handlefriheten ble betydelig utvidet i forhold til juni samme år.

LYSE KRAFT OVERTAR KRAFTSTASJONER

Det eneste konkrete som kom ut av de politiske diskusjonene i slutten av 1980-årene, var at enkelte eierkommuner og elektrisitetsverk signaliserte vilje til å selge kraftverkene til Lyse Kraft. Stavanger vedtok i august 1987 at det skulle opptas forhandlinger med Lyse Kraft «om overdragelse av Stavanger El. verks kraftstasjoner, herunder også Stavanger El. verks eierandel i Maudal Kraftverk».⁸¹ Maudal Kraftlag var også villige til å overdra kraftverket til Lyse. Stavanger vedtok i september 1988 å selge kraftverkene Oltedal, Oltesvik og Flørli til Lyse Kraft. Maudal Kraftlag ønsket å opprettholde sitt eierskap i Maudal Kraftverk, men så gjerne at Lyse overtok driften. Samtaler om overføring av kraftverk i Dalane ble diskutert noen uker

Hetland kraftstasjon en fin vinterdag i 1985. Foto: Jæren Everk.

senere, og med Hå og Sandnes kommune angående overføring av kraftverkene Hetland og Sviland.⁸²

I november 1989 var det enighet om at Lyse skulle overta Stavangers kraftverker i Oltedal, Oltesvik og Flørli for 87,5 millioner kroner. I tillegg skulle det stilles en årlig frikraftmengde på 50 GWh til disposisjon for Stavanger kommune.⁸³ I forhandlingene om Maudal Kraftverk var partene enige om prisen. Maudal Kraftlags forhandlere hadde imidlertid problemer med å akseptere enkeltformuleringer i avtaleutkastet. På representantskapsmøtet i Maudal Kraftlag i juni 1990 ble det truffet vedtak om å utsette salget av kraftverket "for å vinne erfaring med den nye markedsbaserte kraftomsetning som nå etableres med basis i den nye energiloven".⁸⁴ Lyse Kraft kjøpte Sviland kraftverk fra Sandnes Elektrisitetsverk for 7,15 millioner kroner. Forhandlingene mellom Dalane Elverk og Lyse ble lagt på is på grunn av uenighet om pris. Med virkning fra 1. januar 1992 overtok Lyse Kraft kraftverkene i Oltedal, Oltesvik og Flørli. Sviland kraftverk ble overtatt 1. april 1992. Maudal kraftverk ble overtatt 1. mai 1992.

Styret i Jæren elektrisitetsverk diskuterte salg av Hetland kraftstasjon i desember 1989, og våren 1991.⁸⁵ Det ble forhandlet om salg ut fra en normal årsproduksjon på 5 GWh pr. år. Kraftstasjonen var blitt betydelig modernisert i 1981, og siden den gang hadde det vært lite vedlikeholdsutgifter på kraftstasjonen. Det måtte regnes med økt vedlikehold de nærmeste årene. Det var dessuten et klart behov for oppgradering av rørgate og dammer. Lyse ønsket å overta Jæren elektrisitetsverks folk til å stå for den videre driften av

En av Jæren Everk sine kunder hadde sin egen måte å melde inn målerstanden.

stasjonen. Taksten for Hetland kraftstasjon var satt til kr 9,9 millioner kroner.⁸⁶

Styret i Jæren elektrisitetsverk gikk enstemmig

inn for salg i tråd med avtaleforslaget. Inntektene fra salget burde brukes til investeringer i fordelingsnettet. Derved ville strømprisene til forbruker fortsatt

kunne holdes lave. Det ble arbeidet ut fra at kraftstasjonen skulle overføres til Lyse fra 1. juli 1992. Salget ble imidlertid ikke gjennomført før i 1998.

BILATERALT MARKEDSSAMARBEID MELLOM STAVANGER ENERGI OG JÆREN ELEKTRISITETSVERK

Ved inngangen til 1993 var det klart for de fleste i kraftbransjen at pris var den viktigste faktor i konkurransen om kundene. Stavanger Energi kjøpte mesteparten av kraften fra Lyse Kraft. De andre eierne av Lyse Kraft kjøpte også mesteparten av kraften sin fra Lyse. Medlemmene av den tidligere Maudalsgruppen hadde imidlertid inngått kontrakt om kjøp av 400 GWh fra Statkraft. Midtre Ryfylke Elektrisitetslag (MRE) kjøpte bare 40 prosent av forbruket sitt fra Lyse, og Gjesdal Everk kjøpte all kraften sin fra Statkraft.

Flere ganger i 1992 understreket elverkssjef Hetland at Jæren elektrisitetsverk manglet kompetanse innen kjøp og salg av elektrisk kraft. Det ville koste penger for en så liten organisasjon å skaffe seg dette. Våren 1993 begynte foretaket å diskutere markedssamarbeid med Stavanger Energi. Styret fikk en konfidensiell orientering i slutten av april, og på styremøte St. Hans ble saken drøftet inngående. «Det er mye usikkerhet omkring everkenes rolle for tiden,» skrev Hetland. Monopol situasjonen var blitt avløst av markedsmekanismer, og resultatet hadde vært prisfall. Konkurransen var blitt betydelig skjerpet. I denne situasjonen hadde Jæren elektrisitetsverk tre alternativer: 1. La alt være som før. 2. Bli slått sammen med andre elektrisitetsverk. 3. Samarbeide med andre om markedstiltak. Ut fra elverk-

sjefens syn var de to første alternativene lite ønskelige. Samarbeid om markedstiltak ville være det beste. I løpet av våren hadde styreleder og elverksjef hatt samtaler med direktøren og et styremedlem i Stavanger Energi om markedssamarbeid. Det springende punktet var om prisloven ville gi anledning til slikt samarbeid.

Stavanger Energi var i dialog med Statens Pristilsyn i Stavanger og med Prisdirektoratet om eventuelle juridiske hindringer. Det syntes ikke å være noe til hinder for et slikt samarbeid. Sannsynligvis ville også andre distribusjonsverk ønske å slutte seg til. Elverksjefen ivret sterkt for at Jæren skulle samarbeide med Stavanger Energi. Hvis Jæren ikke gikk inn i dette samarbeidet, måtte det ansettes «egne medarbeidere med spisskompetanse. Dette ville bli forholdsvis kostbart, og medarbeiderne med spisskompetanse vil sannsynligvis føle seg ensomme på et everk av vår størrelse».⁸⁷ Dersom samarbeidet med Stavanger Energi ikke ga de resultater som ble forventet, kunne begge parter trekke seg. Styret var enig i at det var fornuftig å inngå en samarbeidsavtale med Stavanger Energi, og styreleder og elverkssjef fikk fullmakt til å godkjenne den endelige avtalen.⁸⁸

Den 28. juni 1993 meldte Stavanger Aftenblad at Stavanger Energi og Jæren Everk hadde inngått en intensjonsavtale om markedssamarbeid. Fra nå av skulle de to selskapene opptre som ett felles salgsorgan. Kundene hos Jæren elektrisitetsverk ville få kalkulert strømregningen sin ved hjelp av kundeavregningssystemet til Stavanger Energi. Dessuten skulle de to selskapene samarbeide om kraftinnkjøp. Det ville bety at kundene

i kommunene i og rundt Stavanger samt innbyggerne i Hå kommune ville få lik strømpris. Prisen for overføring av strøm ville fortsatt være forskjellig. Samarbeidet ble begrunnet med den skjerpede konkurransen på energimarkedet. I Jærbladet samme dag ble det presisert at: «Dei to bedriftane skal ikkje slåast saman.» For Jærens elektrisitetsverk «vert det rett og slett for dyrt å bygge opp nødvendig kompetanse og kapasitet innan sal, måling og avrekning», uttalte Alv Hetland. Intensjonsavtalen var godkjent av formannskapet i Hå.⁸⁹

Noen dager senere meldte Jærbladet at samarbeidsavtalen som Stavanger Energi hadde inngått med Jæren Everk, hadde satt en støkk i de andre elektrisitetsverkene på Jæren. Styreformannen i Time Energi, Reinert Kverneland, uttalte at han «visste ingenting om dei konkrete samarbeidsplanane før han hørde det i radioen».⁹⁰ Før sommeren var over hadde Sola Elverk inngått avtale med Stavanger Energi. Dalane Elverk skulle ta stilling til spørsmålet om markeds-samarbeid i begynnelsen av september.⁹¹ Time Energi og Klepp Elverk ønsket å satse videre på samarbeid i Maudal-gruppen. Elverkssjef Torbjørn Johnsen i Sandnes Elverk hadde ikke noe særlig tro på det. Han tok kontakt med Stavanger Energi, og det ble utarbeidet et utkast til samarbeidsavtale «etter samme lest som de bilaterale avtalene inngått med øvrige samarbeidspartnere».⁹² Etter at Sandnes hadde tonet flagg, meldte også Time Energi og Klepp Elverk sin interesse for å inngå lignende avtaler. Den 1. september 1993 kunne Stavanger Aftenblad melde at Sandnes Elverk, Time Energi og Klepp Elverk skulle tegne samarbeids-

avtale om innkjøp og salg av elektrisk kraft med Stavanger Energi.⁹³ I løpet av september besluttet også Dalane Elverk å delta i samarbeidet.

Sett fra et konkurransesynspunkt var myndighetene med NVE i spissen atskillig mer positive til horisontal integrasjon mellom rene distribusjonsverk framfor vertikal integrasjon mellom produsentverk og distribusjonsverk. Formålet med de bilaterale samarbeidsavtalene var å få til en økonomisk og handlekraftig enhet med stor forhandlingsstyrke ved kraftkjøp. Deltakerne hadde dessuten et sterkt ønske om å effektivisere driften, å kunne utnytte stordriftsfordelene bedre samt bygge opp selskapenes samlede kompetanse. Markeds-samarbeidet mellom selskapene ble etter hvert utvidet. Stavanger Energi opptrådte fra 1994 på kraftbørsen, Statnett Marked AS, på vegne av alle selskapene.

En rekke energiselskaper fikk merke at det var blitt atskillig mer økonomisk risikabelt å drive produksjon, overføring og salg av elektrisk energi enn det bransjen hadde vært vant til. I Stavanger Energi var tallenes tale klar. De to første årene etter innføringen av den nye energiloven, i 1991 og 1992, hadde selskapet et driftsresultat på henholdsvis 57 og 55 millioner kroner. Årsresultatet de to årene var 74,9 og 83 millioner kroner på grunn av finansinntekter. Driftsresultatet i 1993 var meget godt, 120 millioner kroner. Det samme kunne ikke sies om resultatet for 1994. Driftsresultatet var 23 millioner kroner, nesten 100 millioner kroner mindre enn året før, og regnskapet ble gjort opp med et årsresultat på bare 6,2 millioner kroner. Årvåke styremedlemmer registrerte med et blick at det var

nettverksamheten som sørget for at det i det hele tatt ble et driftsoverskudd. Omsetningen av energi måtte gjøres opp med et tap på 23,6 millioner kroner.⁹⁴

Høsten 1994 vurderte Jæren elektrisitetsverk det slik at markedssamarbeidet med Stavanger Energi fungerte meget bra. «Markedsavdelingen i Stavanger Energi er i elverkskretser kjent som landets beste,» skrev Hetland til styret. Stavanger-området var dessuten kjent for å ha landets laveste priser. «Offentlig statistikk viser at Rogaland har landets laveste strømpriser til husholdningskunder. I denne forbindelse kan en nevne at pr. dato er det bare en kunde i Hå kommune som ikke er kunde for kraftkjøp av Jæren Everk.» Et viktig spørsmål var hvordan det skulle være mulig å gjennomføre kraftkjøp til fordel for husholdningskundene over flere år? Fra 1993 til 1994 hadde kraftprisen steget betydelig. De samarbeidende foretak hadde forhandlet med Lyse Kraft om en 25-års avtale som skulle dekke rundt 30-40 prosent av husholdningskundene. Det var undertegnet åtte kontrakter for levering av 1000 GWh pr. år i 25 år, åtte kontrakter for levering av 300 GWh i året, og åtte kontrakter på til sammen 300 GWh for ett år. Ut fra fordelingsnøkkelen skulle Jæren Everk ha 5,095 prosent av totalvolumet. «Når det er markedet som styrer er alle avgjørelser forbundet med risiko.» Det gjaldt også denne avtalen. Rådmannen ba styret om å be formannskapet om å legge saken fram for kommunestyret med forslag om at elverksstyret skulle gis fullmakt til å inngå kjøpskontrakter med 25-års varighet.⁹⁵

I desember ble det foreslått at det skulle inngås av-

tale om et multilateralt samarbeid hvor de deltagende selskapene hadde rettigheter og plikter i henhold til sin eierandel i Lyse Kraft.⁹⁶ Så langt hadde Stavanger Energi tatt kostnadene. Den nye avtalen forutsatte at de andre deltagerne tok sin del av kostnadene forbundet med oppbyggingen av markedsorganisasjonen, samt sin del av risikoen. Alle samarbeidende selskaper skulle legge sine innkjøpskontrakter i en pott som ble disponert av felleskapet. Stavanger Energi skulle ha ansvaret for disponeringen av kraftporteføljen. Det skulle opprettes en styringsgruppe for markedssamarbeidet som besto av de daglige lederne i selskapene. Samarbeidet skulle ha en daglig leder hos Stavanger Energi. Endelig forslag til avtale ble lagt fram på første styremøte i Jæren elektrisitetsverk i 1995 og ble godkjent der, men med det forbehold at «Hå kommune kan omdanne Jæren Everk til A/S på et hvilket som helst tidspunkt uten at samarbeidspartnerne kan rette økonomisk krav mot Jæren Everk/Hå kommune».⁹⁷

PÅ VEI MOT KONSOLIDERING?

Fra høsten 1995 til begynnelsen av 1997 falt det lite nedbør. Dette fikk konsekvenser for prisene på det norske kraftmarkedet. Prisene i spotmarkedet var gjennomgående høye i 1996. Laveste ukemiddelpris ble registrert i januar, vel 16 øre/kWh, og den høyeste i september, med i underkant av 38 øre/kWh. Frykten for knapphet på strøm vinteren og våren 1997 var utbredt høsten 1996. Det felles norsk-svenske spotmarkedet og den nye avtalen med danske Elsam bidro til en mer effektiv kraftutveksling med Danmark og Sverige. Al-

dri tidligere i historien hadde Norge importert så mye elektrisk kraft som i 1996, mer enn 9 TWh. Som regel hadde Norge vært nettoeksportør av elektrisk kraft. Hadde det ikke vært for kraftutvekslingsavtalene, ville det i 1996 vært aktuelt med strømrasjonering. Energiselskapene og kundene deres måtte akseptere at strømprisen kunne skifte like ofte i løpet av et år som bankene satte rentene på lån opp eller ned.

Våren 1995 ble det diskutert «en videre utvikling av markedssamarbeidet med de andre distribusjonsselskapene i Sør-Rogaland». Det ble foreslått å opprette en politisk styringsgruppe med styrelederne i distribusjonsselskapene som medlemmer. Forslaget kom opp på bakgrunn av at flere politikere ønsket en sterkere ivaretagelse av den politiske styring og innflytelse i samarbeidet. Også denne gang var det Stavanger Energi som tok initiativet og kjørte prosessen. Styrepapirene i Jæren elektrisitetsverk fra 1993 til 1998 bærer et tydelig preg av at underlag og argumenter er skrevet av administrasjonen i Stavanger Energi. I dette konkrete tilfellet var rådmannen enig i at styret i elektrisitetsverket burde gi sin tilslutning til «den skisserte organisering og mandat for den videre utredning av organisasjonsmønstret for energiomsetningen i Sør-Rogaland». Det ble forutsatt at styre og rådmann skulle holdes løpende orientert om arbeidet i styringsgruppen.⁹⁸

Sommeren 1995 ble det lagt fram et utkast til en samarbeidsavtale om å drive det regionale 50 kV-høyspentnettet som én økonomisk enhet med samme tariff i alle uttakspunkter. Styreformannen Erik Skretting og elverkssjef Alv Hetland hadde deltatt i dette

arbeidet. Styret i Jæren elektrisitetsverk godkjente forslaget til samarbeidsavtale.⁹⁹ Deltakerne skulle beholde full fysisk råderett over egne anlegg, og disse ville bli innleid for felles økonomisk drift.

Samme høst var styrelederne i de samarbeidende selskapene samlet for å diskutere den videre utviklingen. Ut fra en juridisk vurdering, ble deltagerne informert om, var det etablerte samarbeidet å betrakte som om det allerede var etablert et «indre selskap» for kjøp og salg av strøm. I et indre selskap sto deltagerne proratarisk ansvarlig for den samlede virksomhet. På vanlig folkespråk betydde det at Jæren elektrisitetsverks økonomiske ansvar ikke bare var knyttet til kjøp og salg av elektrisk kraft for elektrisitetsverkets egen virksomhet, men var ansvarlig for 5,4 prosent av markedssamarbeidets samlede omsetning på mer enn 700 millioner kroner i året. «Siden Jæren Everk er organisert som kommunal bedrift, vil Hå kommune stå ansvarlig med hele sin kapital dersom tap skulle oppstå i markeds-samarbeidet». Det syntes nødvendig å formalisere det indre selskap, og styrelederne var sterkt involvert i dette. Rådmannen i Hå var svært opp-tatt av risikoen for økonomisk tap som den nye energiloven og markedssamarbeidet medførte. Beslutninger fattet utenfor Hå kommune fikk direkte konsekvenser for Jæren elektrisitetsverk og Hå kommune.

I de kommuner hvor elektrisitetsverkene var organisert som kommunale aksjeselskaper, slik som i Sola, Sandnes og Time, var kommunens risiko begrenset til egenkapitalen i kommunens elektrisitetsverk. Rådmannen mente tiden var inne for å vurdere om det

ville være hensiktsmessig å organisere Jæren elektrisitetsverk som kommunalt aksjeselskap.¹⁰⁰ Saken ble utredet, og i juni 1996 var forslag om at Jæren Everk skulle omdannes til aksjeselskap oppe til behandling. Styret gikk inn for at Jæren Everk skulle bli aksjeselskap fra 1. januar 1997 med fire mot en stemme.¹⁰¹

ORDFØRERUTVALGET

Det multilaterale markedssamarbeidet i Sør-Rogaland førte til at sentrale energipolitikere og styreledere i distribusjonsselskapene kom jevnlig i dialog om samarbeid. Samarbeidstanken hadde god vind i seilene. Trusselen utenfra og samarbeidet internt skapte grobunn for å diskutere atskillig mer omfattende konsolidering av elektrisitetsforsyningen i regionen. I løpet av 1996 fant det sted omfattende endringer i eiersammensetningen for norske kraftverk. Eierandeler verdt mer enn 8 milliarder kroner skiftet hender. Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap kjøpte opp Bergen Lysverker og flere andre selskaper i Hordaland-regionen. Det store svenske kraftselskapet Vattenfall erklærte at det hadde som mål å erobre ti prosent av det norske kraftmarkedet. Dereguleringen av elektrisitetsmarkedet i Europa ville kunne føre til at store europeiske aktører ville ønske å kjøpe norske vannkraftverk.

Etter initiativ fra styrelederen i Stavanger Energi, Lars A. Myhre, ble det høsten 1996 besluttet å ta opp igjen spørsmålet om å samordne og strukturere energiforsyningen i regionen. I november ble det nedsatt et utvalg bestående av fem ordførere fra eierkommunene og styrelederne i Lyse Kraft og Stavanger Energi med

Å jobbe høyt i mastene er en ferdighet montørene må beherske. Her er energimontør Kristian Serigstad i arbeid.
Foto: Tord Paulsen

Andre montører arbeider veldig nær jorda. Her driver energimontør Torstein Bernssen med kabelpåvisning.
Foto: Tord Paulsen

Lars A. Myhre som formann. Hvis lokalpolitikerne fulgte anbefalingene som Ordførerutvalget ville komme med, skrev Stavanger Aftenblad i april 1997, ville det kunne ende med at de åtte energiverkene i Sør-Rogaland ble oppløst og samlet i et nytt aksjeselskap.¹⁰² Fortsatt kommunalt eierskap skulle legges til grunn for det nye selskapet. For å hindre at deler av det nye selskapet gikk over på private hender, skulle det være en klausul i vedtektene som ga medeiere forkjøpsrett.

I det endelige dokumentet anbefalte Ordførerutvalget eierkommunene "å oppløse dagens eierstruktur og danne en ny enhet organisert som aksjeselskap og tilrettelagt med sikte på å oppnå en optimal kundetilfredsstillelse, effektivt eierskap, optimal risikohåndtering og økt verdiskaping".¹⁰³ Kommunene ble i første omgang invitert til å si ja eller nei til prinsippet om samordning. Fristen for dette ble satt til 1. desember. Etter hvert som svarene løp inn utover høsten, var det klart at kommunene enten sluttet seg til prinsippene eller tok dem til orientering.¹⁰⁴

Jæren elektrisitetsverk diskuterte Ordførerutvalgets innstilling den 18. juni 1997 og 17. september samme år. Rådmannen i Hå anmodet styret om å gjøre følgende vedtak: «1. Hå kommune er i utgangspunktet positive til en sammenslåing av energiforsyningen i Ryfylke-Jæren-Dalane. 2. Før Hå kommune tar endelig stilling til en eventuell sammenslåing, må det legges fram konkrete forslag til organisering, vedtekter og styresammensetning». Alle styremedlemmene var ikke like positive som rådmannen og elverkssjefen. I det endelige vedtaket var punkt 2 det samme, men tek-

sten i punkt 1 ble endret til: «Hå kommune er i utgangspunktet positive til et videre arbeid med effektivisering av energiforsyningen i Ryfylke-Jæren-Dalane».¹⁰⁵

Ordfører-utvalget fortsatte høsten 1997 ufortrødent sitt arbeid med å utforme forslag til organisering, vedtekter og styresammensetning. I februar 1998 la Ordførerutvalget fram sin innstilling til eierkommunene med tittelen «Energi AS. Energiselskap eid av 17 kommuner i Ryfylke, Jæren og Dalane». Det ble her foreslått å opprette et nytt samordnet selskap med arbeidstittel "Energi AS", som skulle organiseres som konsern. I slutten av mars godkjente Ordførerutvalget forslaget til fastsetting av endelige verdier og det innbyrdes bytteforholdet mellom de 17 eierkommunene. Utvalget godkjente også forslaget til låneavtale. Det innebar at eierkommunene ga det nye konsernet et ansvarlig lån på 3 milliarder kroner, som kommunene ville få utbetalt årlige renter på.

Det var styret i Stavanger Energi, med styreleder Lars A. Myhre i spissen, som tok initiativet til integrasjonsprosessen. Det ville vært en sensasjon hvis ikke styret i Stavanger Energi AS raskt hadde anbefalt eierkommunene i Stavanger Energi AS å gi sin tilslutning til etableringen av det nye energikonsernet. Det skjedde allerede tidlig i april 1998.¹⁰⁶ I slutten av mai var den politiske behandlingen av saken rundt om i kommunene kommet så langt at Ordførerutvalget visste at 12 av 17 kommuner hadde sluttet seg til utvalgets innstilling om å opprette energikonsernet. Disse kommunene eide til sammen 80,4 prosent av verdiene som var tenkt innlemmet i det nye konsernet. Blant de fem kommunene som ikke ønsket å gå inn, var

det et par som kunne tenke seg å gå inn med deler av sine eierandeler.

Jæren elektrisitetsverk og eieren Hå kommune valgte til slutt ikke å gå inn fullt og helt, men bare med deler av virksomheten. Skepsisen til konsolidering som kom til uttrykk i styret i september 1997, ble forsterket i løpet av høsten. Selv om rådmann og elverks-sjef var positive til arbeidet i Ordførerutvalget, var det store grupper blant de ansatte som var skeptiske og følte seg truet av den prosessen som pågikk. De fikk gehør hos politikere som også var skeptiske. Da saken ble behandlet i formannskapet den 11. november, fremmet ordfører Eldar Odland følgende forslag: «1. Hå kommune tek rapporten om et videre samarbeid og effektivisering av energiforsyningen i Ryfylke-Jæren og Dalane til foreløpig orientering. 2. Før Hå kommune tek endeleg stilling til rapporten, må det utredes ulike former for driftsstrukturer og markedssamarbeid. 3. Det må legges fram forslag til organisering, vedtekter og styresammensetning for nye organisasjonsmodeller.»¹⁰⁷ Odd Øverby, som hadde vært talsmann for skepsisen i styremøtet for Jæren Everk, foreslo i formannskapet at det skulle vedtas at «Hå kommune ønsker at Jæren Everk skal bestå som eget selskap. Samarbeidet med andre everk om kjøp og salg osv. bør holde frem.» Dette forslaget og rådmannens forslag fikk bare to stemmer i formannskapet mens ordførerens forslag fikk fem stemmer. I kommunestyret den 18. desember ble ordførerens forslag vedtatt.

Styret vedtok i slutten av 1996 at det skulle foretas en grundig gjennomgang av elektrisitetsverkets or-

ganisasjon. Saken ble tatt opp i styremøter og møter med de ansatte våren 1997. Elverkssjefen orienterte fagforeningen om styrets strategiarbeid i august 1997, og samme måned ble det holdt et møte med alle ansatte hvor direktør Leif Nesse fra Stavanger Energi var invitert til å komme med synspunkter. I desember 1997 fastsatte NVE effektivitetsprosenten for årene 1998 til 2001 til 3,28 prosent. Det ble utarbeidet et notat om hva effektivitetskravene ville bety rent konkret. Styret mente at elverkssjefen burde be om en skriftlig uttalelse fra de ansatte om hvordan de kunne tenke seg at effektivitetstiltak skulle gjennomføres. De ansatte svarte skriftlig i midten av februar 1998. Deres hovedsynspunkt var at skulle effektiviseringstiltak lykkes, måtte de ansatte ha et godt arbeidsmiljø og «lønn på lik linje med tilsvarende stillinger ved naboverkene. Før disse faktorene er tilfredsstilt, er de ansatte naturlig nok ikke innstilt på de store endringene.» De ansatte likte dessuten lite at det ble foreslått at oppmøteplassen på Varhaug skulle nedlegges.¹⁰⁸ Ved fusjonen i 1963 ble administrasjonen samlet i administrasjonsbygg på Varhaug. Her var det også lager. Det var det også på Varhaug og på Brusand. Det hadde vært praksis i alle år siden at en del av montørene hadde sin oppmøteplass på Varhaug.

Det som preget alle ansatte for tiden, framholdt Alv Hetland, var arbeidet til Ordførerutvalget og eventuell etablering av ett energikonsern for Dalane-Jæren og Ryfylke. «Det er helt naturlig og forståelig at det er slik.» Styret vedtok i slutten av februar 1998 at styrets strategiarbeid skulle «utsettes inntil Hå kommune-

styre har avklart om Jæren Everk skal innlemmes i nytt energikonsern eller fortsette som selvstendig selskap». ¹⁰⁹ Det framgår av språkbruken at motstanden i det politiske miljø i Hå mot at elektrisitetsverket skulle gå inn i et felles energikonsern hadde vokst betydelig de siste månedene.

HÅ KOMMUNE GÅR INN I LYSE ENERGI, MEN JÆREN EVERK BESTÅR SOM EGET NETTSSELKAP

Saken om opprettelse av Energi A/S ble diskutert i full bredde i et ekstra styremøte den 29. april 1998. Kommunestyret i Hå hadde ønsket at «ulike former for driftsstrukturer og markedssamarbeid» skulle utredes. Denne løsningen var i liten grad blitt berørt av utvalget. Det som lå på bordet og som styret i elektrisitetsverket og kommunestyret måtte ta stilling til, var et forslag til at distriktet skulle opprette et energiselskap med en størrelse som kunne delta i «utvikling av alternativ energi, videre utbygging av vannkraft og kan være aktør i det svært risikoutsatte kraftmarkedet. Men samtidig er ikke selskapet større enn at en har solid forankring i den regionen som i over 50 år har stått sammen i energipolitisk samarbeid.» ¹¹⁰

Slik rådmannens så det, var det lagt opp til at eierne ville få et rimelig utbytte på innskutt kapital, og regionen ville få strømforsyning til konkurransedyktige priser sammenlignet med resten av landet. Det ville bli et ansvarlig lån i det nye selskapet på 3 milliarder kroner, som skulle forrentes etter 3 mnd NIBOR + 2 prosent, på det tidspunkt 6 prosent. Hå kommune ville få en eierandel på 5,8 prosent i det nye selskapet.

Dette tilsvarte en årlig inntekt på ca. 10,4 millioner kroner. I tillegg ville det bli utbetalt årlig utbytte. Alle ansatte ville være sikret jobb i det nye selskapet. Hå kommunes eventuelle eierandel i selskapet ville være todelt – 469 millioner kroner i Lyse Kraft samt 381 millioner kroner for Jæren Everk, hvor nettet i Hå kommune var verdsatt til 288 millioner kroner. ¹¹¹

Flere politikere i Hå kommune mente kommunen burde la Jæren Everk fortsette som et rent nettselskap. Et slikt nettselskap ville måtte innfri krav fra NVE om årlige effektiviseringer. Ville nåværende lønnsomhet for Jæren Everk for eieren Hå kommune kunne opprettholdes? Avkastningen på nettdriften hadde de siste årene ligget mellom 5 og 10 millioner kroner pr. år. Slik rådmannen vurderte det, var usikkerheten knyttet til effektivitetskravene fra NVE alene så stor at det ikke syntes forsvarlig å fortsette nettdriften i egen regi.

Rådmannens klare anbefaling var at Hå kommune skulle gi sin tilslutning til å opprette Energi AS, og at Hå kommune burde godkjenne aksjonærvtalen inklusive vedtekter for Energi A/S. I styret for Jæren Everk stemte formannen Lerbrekk samt Brunnes og Aass for rådmannens forslag. Styremedlemmene Øverby og Undheim foreslo følgende vedtak: «Hå kommune gir sin tilslutning til å opprette Energi A/S. Hå kommune deltar i Energi A/S med unntak av Jæren Everks nettvirksomhet. 2. Hå kommune godkjenner aksjonærvtale inklusiv vedtekter for Energi A/S, men kommunen deltar ikke med sin eierandel i Nett A/S. 3. Jæren Everk består som eget nettselskap». ¹¹²

De to som utgjorde mindretallet i styret for Jæren

Everk, visste godt at de hadde det politiske flertallet i kommunestyret bak seg. Mindretallets forslag ble vedtatt i kommunestyret i Hå den 15. mai 1998. Et mindretall stemte for at Hå skulle gå fullt og helt inn i Energi A/S. Flertallet ga i kommunestyredebben klart uttrykt for at når kommunen beholdt sitt eget nettselskap, ville det bety at nettet ble administrert fra Hå og at arbeidsplassene ble i Hå. Et stort konsern ville føre en annen økonomisk politikk enn et lokalt selskap. Det ville velge profitt framfor lav pris til forbrukerne. Mindretallet framholdt at deltagelse i det nye konsernet ville gi større muligheter for årlige økonomiske tilskudd til kommunen. Hvis nettselskapet skulle være kommunalt, burde det settes tilsvarende avkastningskrav til det kommunale nettselskapet.

Hvis det for noen i Hå var en verdisak å delta i det regionale energisamarbeidet, så var det for det politiske flertallet i kommunen en verdisak at Jæren Everk skulle være lite, men «vårt». Økonomisk avkastning var en mindre opptatt av.

På regionalt nivå gjennomførte Ordførerutvalget sitt avsluttende møte den 10. juni 1998. Det tok ikke stort mer enn en halvtime. Dermed var det klart for stiftelsesmøte for det nye konsernet en uke senere. Under den konstituerende generalforsamlingen den 17. juni ble Lars A. Myhre valgt til styrets leder, med Reinert Kverneland, den tidligere styrelederen i Lyse Kraft, som nestleder. Stavanger fikk to representanter i det nye styret.

Fem energiselskaper i Stavanger-regionen og 13 eierkommuner hadde med dette stiftet et kraftkonsern med en aksjekapital på 3,4 milliarder kroner. Det

Kvinner inntar mansbastioner. Martha Helvig Omdal er energingeniør ved Jæren Everk. Foto: Tord Paulsen

nye konsernet ville få 500 ansatte og forvalte verdier verdsatt til 14 milliarder kroner. Fra 1. januar 1999 ville tidligere ansatte i Lyse Kraft DA, Stavanger Energi AS, Sandnes Energi AS, Sola Energi AS og Time Energi AS utføre sine daglige oppgaver for Lyse Energi AS. Kommunene Stavanger (43 prosent), Sandnes (20 prosent) og Sola (8 prosent) var de største eierne i det nye konsernet. Dessuten hadde kommunene Time, Hå, Klepp, Randaberg, Rennesøy, Hjelmeland, Finnøy, Gjesdal, Bjerkreim og Kvitsøy eierandeler i konsernet. De endelige eierandelene ble først klare mot slutten av året, et-

Kontrollrommet i Hetland transformatorstasjon.
Foto: Tord Paulsen

ter at kommunene Lund, Eigersund, Sokndal og Strand hadde avklart om også de ønsket å gå inn i selskapet.

Ordførerutvalget klarte det mange på forhånd anså for umulig, å samle motstridende viljer om et felles mål av stor betydning for regionen inn i et nytt århundre. Alle forsøk på å få til et vertikaldelt energiverk for Lyse-området i 1980-årene hadde strandet. Det var virkningene av den nye energiloven som la grunnlaget for opprettelsen av konsernet.

LITE, MEN VÅRT. NY TID SOM KOMMUNALT NETTFORETAK

Samme dag som det nye konsernet ble grunnlagt, var styret i Jæren Everk samlet til møte for å diskutere langt mer trivielle ting. Hå kommune hadde besluttet at Jæren elektrisitetsverk skulle fortsette som eget nettselskap. Strategiarbeidet måtte gjenopptas og nå med atskillig større alvor enn tidligere. Sterke grupper

blant de ansatte hadde fått sin vilje; de slapp å bli fusjonert. Nå ble det forventet at de skulle bidra positivt til at nettselskapet kunne klare effektivitetskravene fra NVE. I forhold til det nye nettselskapet Nett A/S måtte det avklares samarbeid om innkjøp av materiell, avregning av nettvirksomheten, tilsyn, opplæring av lærlinger, forhold til regionalnettet, IT-strategi, kart og oppmåling.¹¹³

De juridiske og praktiske konsekvensene av vedtak som var gjort, ble stort sett ordnet i løpet av annet halvår 1998. Hetland kraftstasjon ble overført til Lyse Energi fra 1. januar 1989. Eierandelen for Hå kommunes andel i Lyse Energi ble fastsatt – til rundt 4 prosent. Utarbeiding av budsjett for 1999 og økonomiplan for årene 1999 – 2002 måtte snekres sammen ut fra helt nye forutsetninger. Det var behov for betydelige investeringer i transformatorstasjonene på Opstad, Bø og Hetland kraftstasjon på grunn av overgang til driftsspenning på 22 kV. Sist, men ikke minst, måtte det skapes enighet om hvordan det lille kommunale nettselskapet kunne innfri kravene fra NVE om 3,28 prosent effektivisering pr. år? I og med at Hå kommunestyre hadde besluttet at nettdelen skulle drives som eget selskap, måtte Jæren elektrisitetsverk kunne gå ut fra at politikerne forventet lavere nettpriser enn nettselskapet i Lyse Energi ville velge. I gjeldende økonomiplan ble det lagt opp til en avkastning på 3,5 prosent. Administrasjonen hadde til hensikt å utarbeide to budsjettforslag – ett med en avkastningsprosent på 2 prosent og ett med 3,5 prosent. Styret ga sin tilslutning til dette.¹¹⁴

Da budsjettet ble vedtatt i desember, hadde Jæren elektrisitetsverk fått signaler fra kommunestyret at

det ble forventet at elektrisitetsverket skulle distribuere strøm på en kostnadseffektiv måte og at det skulle være moderate krav til avkastning på kapitalen i verket, «slik at nettleien blir rimelig». Bokført kapital var 110 millioner kroner, og i tillegg var det bokført ca. 57 millioner kroner i annen egenkapital. På grunn av de store utfordringene med å bygge om høyspentnettet til 22 kV driftsspenning, ville det være behov for investeringer i størrelsesorden 9,5 millioner kroner hvert år fram til 2002. Det ble lagt fram et forslag til budsjett med «minimumsavkastning» - definert som det beløp som skulle til for å opprettholde verdien av nettet. Rådmannen kom til at det burde være et overskudd på 2 prosent for 1999. Det ble da ikke forventet noen avkastning til kommunen.¹¹⁵

Arbeid ved Opstad trafostasjon på en regntung dag. Montørene klatrer likevel i høyspentmastene.
Foto: Birger Høyland, Jæren E-verk.

Politikernes holdning til lav avkastning ble bekreftet i 1999. Jæren Everk var opprinnelig organisert som kommunal bedrift. Det kom ny lov om interkommunale selskaper, og det ble gjort endringer i kommuneloven som gjorde at selskapsformen kommunal bedrift ikke lenger var aktuell organisasjonsform. «Utvalget for politisk- og administrativ organisering» i Hå kommune vurderte bare to organisasjonsformer som aktuelle for Jæren elektrisitetsverk – aksjeselskap eller kommunalt foretak. Flertallet gikk imot aksjeselskap. Slike selskaper var opptatt av å få størst mulig fortjeneste. Denne selskapsformen passet ikke i et system hvor det politiske målet var å levere billigst mulig strøm til innbyggere og næringsliv, hevdet flertallet i utvalget. Den rette selskapsformen for Jæren Everk ville være kommunalt foretak. Et nesten enstemmig kommunestyre sluttet seg til denne begrunnelsen. Med virkning fra 1. januar 2000 ble Jæren Everk etablert som kommunalt foretak med Hå kommune som eier. Selskapet hadde fire avdelinger: merkantil avdeling, driftsavdeling, planavdeling og lokalt tilsyn. Ved utgangen av 2000 hadde foretaket 23 ansatte.

OVERGANG TIL 22 KV DRIFTSSPENNING PÅ HØYSPENTNETTET

I 1987, i perioden hvor elektrisitetsverket fortsatt strevde med likviditeten, ble styret informert om at Nærbø transformatorstasjon ikke var bygd etter dagens krav. Leveringssikkerheten var ikke tilfredsstillende. Ganske store investeringer ville være nødvendige det neste tiåret.¹¹⁶ Det var enighet om å bygge

ny trafostasjon på Nærbø, men i 1988 var likviditeten dårligere enn året før. Hovedstrategien i noen år framover var å si ja til bygging men utsette igangsetting. I et møte om saken i Lyse Kraft i januar 1989 uttalte Alv Hetland at: «I og med at Jæren Everk har dårlig økonomi, var han glad for å kunne utsetja moderniseringen av Nærbø transformatorstasjon, sjølv om leveringssikkerheten er altfor dårleg».¹¹⁷ Sommeren 1990 presset Lyse Kraft og Maudal Kraftlag sterkt på for å få i gang utbygging av Jær-nettet, men av hensyn til eget elektrisitetsverks økonomi ønsket elverksjefen at prosjektet skulle utsettes ett eller to år.¹¹⁸

Spørsmålet om overgang fra 15 kV til 22 kV driftsspenning på høyspentnettet kom opp med full tyngde i 1991. Problemstillingen var blitt diskutert i minst 20 år uten at det var blitt enighet. Det var ingen tvil om at høyere driftsspenning ville være økonomisk lønnsomt på lengre sikt. Jæren elektrisitetsverk ville kunne få en årlig gevinst på 4,5 millioner kroner; tapene i høyspentnettet ville kunne reduseres med mer enn 50 prosent. De fleste områder av landet hadde allerede gått over til 22 kV driftsspenning. Materiellet som var i bruk, var konstruert for spenning på 24 kV, så det var ikke noe problem. I Hå var hovedproblemet at transformatorene måtte bygges om fra 15 til 22 kV for å kunne heve spenningen.

Stavanger Energi startet ombygging i 1991 og Sandnes elektrisitetsverk i slutten av 1991/begynnelsen av 1992. I Hå burde overgangen til 22 kV starte når ny 50 kV trafostasjon på Nærbø kom i drift høsten 1993. Høsten 1991 ble det endelig vedtatt å bygge «ny

transformatorstasjon på Nærbø i 1993, inkludert en ny hovedtransformator».¹¹⁹ Investeringene ble kalkulert til 30 millioner kroner og det måtte optas lån for å finansiere prosjektet. I mars 1993 ble Lyse Kraft og Jæren Everk enige om å utsette tidspunktet for igangsetting av driften av Nærbø transformatorstasjon til april 1995, og den 10. mai 1995 kom det nye anlegget i drift.

Samtidig startet ombyggingen fra 15 til 22 kV driftsspenning med utgangspunkt i Nærbø trafostasjon. I februar 1998 var det enighet om at ombygging og overgang til 22 kV driftsspenning for Opstad transformatorstasjon måtte gis førsteprioritet. I den forbindelse måtte 93 fordelingskiosker omkobles i tidsrommet fra mars til november. Det var behov for å kjøpe 40 til 50 nye fordelingskiosker til en kostnad rundt 2 millioner kroner.¹²⁰

Arbeidet var fortsatt ikke fullført da kommunestyret besluttet at Jæren Everk skulle fortsette som kommunalt foretak. I tillegg til målsettingen om at Jæren Everk skulle sikre innbyggerne i Hå kommune «sikker framføring av energi til en lav pris», var ombygging av nettet til 22 kV i hele kommunen et viktig mål. Fram til høsten 2000 var ombyggingen fullført for Nærbø og Opstad trafostasjoner, mens arbeidet med Hetland og Bøe trafostasjoner gjensto. Dette krevde fortsatt høye investeringer i størrelsesorden over 9 millioner kroner pr. år fram til 2003. Målet var at overgangen til 22 kV skulle være fullført innen utgangen av 2003, og denne tidsfristen ble innfridd.¹²¹

Endret lovgivning i slutten av 1990-årene ga Jæren Everk et komparativt fortrinn i forhold til andre nett-

selskaper. Ved åpningen av Jæren elektrisitetsverk i januar 1915 ble det sterkt understreket at det nye elektrisitetsverket hadde fått tillatelse av tilsynsmyndighetene til å anvende en betydelig høyere lavspenning enn tidligere – 380/400 Volt. Denne beslutningen førte til 40 prosents reduksjon i kostnadene ved utbyggingen av ledningsnett i de tre kommunene. Dette var et av de få tilfellene hvor dette systemet ble anvendt i Norge helt fram til 1990-tallet. Da gikk også andre nettleverandører i Norge over fra 230 V til 400 V, som var hovedregelen i EU-området. Den nye «Forskrift om elektriske lavspenningsanlegg», som trådte i kraft fra 1. januar 1999, omfattet vekselstrømsystemer for alle formål opp til 230/400 V, unntatt i områder for medisinsk bruk og nødstrømsforsyning.

Med innføring av 400 V systemspenning ble tapene i overføringsnett mindre enn ved bruk av 230 V. Konsulent Fredrik Jacobsen argumenterte i 1914 overfor Elektrisitetsvesenets 8de distrikt med at installasjon av 400 V-nett kunne utføres med mindre ledertverrsnitt og derfor ville bli rimeligere å bygge ut. Dette er den dag i dag et hovedargument for 400 V nett. Det er dessuten mer brannsikkert enn 230 V. I omtrent alle nye utbygginger i Norge i dag benyttes 400 V. I og med at Jæren Everk allerede hadde på plass 400 V-systemet på 1990-tallet, har elektrisitetsverket spart betydelige investeringer.

DELTAGELSE I ELTELE ROGALAND OG SALG AV EIERANDEL

I oktober 1995 ble det inngått en intensjonsavtale om etablering av et regionalt samarbeid innen telekommu-

nikasjon under navnet ELTele Rogaland. I mai 1998 tegnet Jæren elektrisitetsverk seg for 750 aksjer i ELTele Rogaland AS à kr 1.000. Kommunestyret i Hå hadde i april samme år gitt Jæren elektrisitetsverk fullmakt til å bruke inntil 2,5 millioner kroner til kjøp av aksjer i det nyetablerte selskapet. Generalforsamlingen i selskapet besluttet i mars 1999 å utvide selskapets kapital med mellom 55 og 60 millioner kroner. Jæren elektrisitetsverk ble bedt om å tegne seg for sin andel i denne aksjeutvidelsen. Saken kom opp i styremøte i Jæren Everk samme måned. På bakgrunn av at Hå kommune året før hadde valgt å beholde nettvirksomheten, og ikke gikk inn i Lyse Energi med hud og hår, syntes det tvilsomt om Jæren Everk burde utvide sitt engasjement i ELTele Rogaland. Elektrisitetsverket besluttet at foretaket ikke skulle delta i aksjeutvidelsen.¹²²

I og med vedtaket signaliserte Jæren Everk at Hå kommune ikke ønsket å være en aktiv medeier i ELTele Rogaland. I stedet ble det ført forhandlinger om salg av elektrisitetsverkets andel. Sommeren 2000 ble andelen solgt, og elektrisitetsverket kunne bokføre en fortjeneste på 6,5 millioner kroner. Salget fant sted på et gunstig tidspunkt i og med at IT-aksjene falt dramatisk på børsen høsten 2000.

Det økonomiske resultatet for Jæren Everk i driftsåret 2000 ble langt bedre enn forventet. Salget av aksjene i ELTele Rogaland bidro i vesentlig grad til dette. Overskuddet var 14,5 millioner kroner mot budsjettert 2,5 millioner kroner. Ved utgangen av året hadde Jæren Everk «en solid egenkapital og meget god likviditet». De neste årene ville elektrisitetsverket ikke ha noen

I 1998 ble Jæren Fjernvarme etablert. Her inspiserer everkssjef Alv Hetland og energiingeniør Jan Holgersen fjernvarmeledningene som går forbi Jæren Everk sitt kontor i Bernerveien. Bildet er tatt i 1999. Foto: Jæren Everk.

Montørene må være nøye med koblingene mellom fjernvarmerørene. Foto: Jæren Everk.

problemer med å finansiere investeringene som var lagt inn i økonomiplanen fram til 2004, «selv om eier får et utbytte på kr 12.000.000,- for driftsåret 2000».¹²³

JÆREN FJERNVARME AS

Den 28. mai 1998 ble Jæren Fjernvarme AS etablert, et samarbeid mellom Stavanger Energi A/S, Rogalandsmeieriet på Nærbø samt Jæren elektrisitetsverk. Rogalandsmeieriet hadde overskudd på lavtemperert vann, og det nye selskapet skulle utnytte dette vannet til oppvarming av bygg som brukte vannbåren varme og hadde et stort energibehov. Installasjon av vannbåren varme ved Nærbø ungdomsskule, Tryggheim videregående skole og Hå helsesenter var mest aktuelle i første omgang. En rekke andre kommunale bygg ville bli koblet til etter hvert. Det ble vedtatt å opprette Jæren Fjernvarme AS med en aksjekapital på 1 million

kroner hvor Jæren Everk skulle tegne seg for 51 prosent av aksjekapitalen og Stavanger Energi for 49 prosent.¹²⁴ I løpet av 1999 ble det bygd et fjernvarmenett på vel 2 km, og første fulle driftsår var 2000. Driften svarte til forventningene. Nettet ville bli videre utbygget og nye kunder tilkoblet etter hvert.

TID FOR EFFEKTIVISERING?

Det forelå klare effektiviseringskrav for nettdriften fra NVE, og i mars 2000 la styrelederen fram et forslag for framdrift i strategiarbeidet. Arbeidet som kom i gang i 1997, hadde stoppet opp på grunn av spørsmålene Ordførerutvalget reiste. Nå var det besluttet at nettselskapet skulle fortsette som kommunalt foretak. Dette var et klart og tydelig veivalg med klare utfordringer for hvordan foretaket skulle drives de nærmeste årene. Det var allerede skjedd positive endringer med

E-verkssjef fra 1987 til 2011, Alv Hetland. Foto: Jæren Everk.

henblikk på effektivisering, og konkret kunne foretaket glede seg over å ha blitt kåret av ENFO til Norges beste nettselskap to år på rad. Ved inngangen til 2000-tallet syntes Jæren Everk å framstå som et veldrevet foretak. Men skulle Jæren Everk ha en trygg framtid, skrev styreformann Rolf Magne Lerbrekk, måtte en «ikke falle for fristelsen å hvile på laurbærene». ¹²⁵ Det mest presserende sett fra styrets ståsted var å samle mannskap, materiell og utstyr på ett sted. Det måtte dessuten bli slik at den enkelte ansatte møtte på arbeidsstedet, og ikke først gikk innom basen. Behovet for bedre logistikk var også sterkt til stede.

Det ble vedtatt at Jæren Everk skulle ha «felles oppmøte- og lagerplass på Nærbø. Så langt praktisk mulig ønsker styret at de ansatte møter direkte hvor arbeidsoppgavene skal utføres.» I løpet av mars ble det holdt to møter med de ansatte, og resultatet ble at de ansatte aksepterte at «lageret på Varhaug legges ned og at alle everkets funksjoner samles på Nærbø.»

Oppmøte direkte på arbeidsplassen ble også akseptert. Styret var glad for at de ansatte aksepterte styrets vedtak. Når det gjaldt de ansattes lønnsforhold, var styret opptatt av at «disse samordnes med naboverkene». ¹²⁶ I løpet av året ble lageret på Varhaug solgt.

I 2000 ble Jæren Everk kåret som landets mest effektivt drevne nettselskap for tredje år på rad, og i juni 2001 fikk styret en presentasjon av de mange effektiviseringstiltak som var gjennomført siden 1998. Flere stillinger var blitt inndratt, og i tillegg til de viktige beslutningene som ble gjort i 2000, ble antall lastebiler redusert fra to til en. På bakgrunn av de gode resultatene ble det vedtatt å lette noe på trykket. Det ble mindre folk, men samtidig ble investeringene trappet opp. I 2001 begynte arbeidet med innføring av digitalt kartverk. NVE erklærte Jæren Everk som 100 prosent effektivt for reguleringsperioden 2002 til 2006. Konkret betydde dette at Jæren Everk ble oppfordret til å effektivisere, men

E-verkssjef fra 2011, Birger Høyland. Foto: Tord Paulsen.

hadde ikke lenger kniven på strupen i samme grad.¹²⁷ Effektiviseringsarbeidet var kommet godt i gjenge, og i årene fram til i dag har driften i det store og hele fortsatt i de spor som ble etablert ved inngangen til 2000-tallet. Riset bak speilet er til enhver tid kravene fra NVE. Samtidig legger de ansatte i Jæren Everk sin ære i å være minst like gode som storeulv i nord; helst bedre.

ENDRINGER I ENERGILOVEN FRA 2021 – NYE UTFORDRINGER

Selv om Jæren Everk driver godt, vil nettselskapet de nærmeste årene møte nye utfordringer på grunn av endret lovgivning. Den nye energiloven som trådte i kraft fra 1. januar 1991, førte i løpet av få år til omfattende endringer i energibransjen i Norge. Stortinget har nå vedtatt endringer i energiloven, som trer i kraft 1. januar 2021. Enkelte av disse endringene samt nye forskrifter vil få konsekvenser for organisering og daglig drift av Jæren Everk. Hå kommune vil måtte utforme en ny eierstrategi for å løse de utfordringer som vil oppstå.

Den nye lovens § 4-6 forutsetter at nettvirksomhet skal være organisert som en egen selvstendig juridisk enhet i et integrert foretak, adskilt fra annen virksomhet. Nettforetak skal ikke lenger direkte eller indirekte kunne ha kontroll over foretak som driver annen virksomhet. Det skal være både et selskapsmessig skille og et funksjonelt skille (§4-7). Konkret betyr det at personer i ledelsen i et nettforetak ikke kan delta i ledelsen i foretak som driver annen virksomhet innenfor det integrerte foretaket. Morselskap eller kontrollerende eier i det integrerte foretaket skal

ikke kunne gi instruksjoner til nettforetak om den daglige driften eller om avgjørelser vedrørende utbygging eller oppgradering av nettet.

Dersom loven tolkes strengt, vil dette kunne bety at nettselskapet Jæren Everk fra 1. januar 2021 ikke kan drive noen form for konkurranseutsatt virksomhet, men skille ut all slik virksomhet fra nettvirksomheten. Det betyr i så fall at tjenester som i dag utføres for Jæren Fjernvarme vil måtte skilles ut. Jæren Everk har levert tjenester til Jæren Fjernvarme siden oppstarten i 1998, fordi selskapet ikke har vært stort nok til å ansette egne folk i større stillinger. Jæren Everk har kunnet bruke overskuddskapasitet til fordel for Jæren Fjernvarme. Forretningsområdet gatelys, som er svært viktig for Jæren Everk økonomisk og bemanningsmessig, vil heller ikke kunne ligge i samme selskap som nettselskapet.

Det funksjonelle skillet vil måtte løses ved at styret og ledelsen i nettselskapet og andre selskap må besettes av forskjellige personer. I dag er elverksjefen i Jæren Everk og daglig leder i Jæren Fjernvarme en og samme person. Selskapene har i dag samme styre. Dette vil ikke lenger være lovlig etter at kravet om funksjonelt skille innføres fra 1. januar 2021.

STATUS I DAG

Siden 2000 har hovedargumentet for å opprettholde Jæren Everk vært lokal styring, lokale arbeidsplasser, og at prisen på lokal distribusjonen av strøm skal være lav. Ved utgangen av 2015 hadde Jæren Everk 23 ansatte. Omsetningen var 78 millioner kroner, og

Energijingenør Hans-Peter Schemeitad har ansvar for gravemeldinger. Foto: Tord Paulsen.

Fagarbeider Tønnes Gudmestad setter opp gatelys foran Jærmuseet. Foto: Tord Paulsen.

Energimontør Torstein Bernssen kontrollerer en nettstasjon. Foto: Tord Paulsen.

Måletekniker Arild Åsmund Ånestad sjekker strømmåleren hos en kunde. Foto: Tord Paulsen.

overskudd før skatt var 11,2 millioner kroner og etter skatt 8,2 millioner kroner. Jæren Everk har en solid økonomi med en egenkapital på over 70 prosent. Nettdriften var fortsatt ryggraden i virksomheten og

utgjorde 83 prosent av omsetningen.

Jæren Everk har en egen avtale med Hå kommune om drift- og vedlikehold av belysningsanlegg langs veier, gang- og sykkelstier, offentlige parkeringsplas-

ser, torg, turveier, gågater og parkområder m.m. i Hå kommune. Utskiftning av gamle gatelysarmaturer til nye moderne LED-lys-armaturer er i full gang; av 4.300 gatelys har nå 1.800 blitt utstyrt med LED-lamper.

Jæren Everk leverer tjenester til Jæren Fjernvarme i henhold til en rammeavtale for utbygging av fjernvarme i Hå kommune i forbindelse med prosjektering, byggeledelse og dokumentasjon.

Det er blitt gjennomført store investeringer i transformatorer og fornyelse av distribusjonsnettet fra 1990-årene til i dag. I 2015 disponerte Jæren Everk et meget godt nett målt med hensyn til fordeling på kabler/linjer og utstyr, kapasitet og levealder. Høyspentnettet ble på 1990-tallet og fram til 2003 ombygd fra 15 kV til europeisk standardspenning 22

kV. Jæren Everk er fortsatt det eneste nettselskapet i Norge som bruker europeisk standardspenning 400 Volt på hele lavspenningsnettet. Dette har gitt og gir Jæren Everk et stort teknisk fortrinn i form av mindre nettap. Registrert tap på nettet i 2015 var 3,3 prosent. Det var knapt noe distribusjonsselskap i Norge som kunne skilte med bedre tall.

De to siste tiårene er det investert store beløp i å erstatte gamle luftlinjer med jordkabel. Jæren Everk har i dag over 1.030 km med ledningsnett i Hå kommune; bare 10 prosent er luftledningsnett. Jæren Everk eier fire transformatorstasjoner i lag med Lyse Elnett. I disse har Jæren Everk 6 stk. kraft-transformatorer med en total effekt på 120 MVA. Det er to transformatorer både i Nærbø og i Opstad trafostasjoner. Ingen

Tre generasjoner nettstasjoner på Reime. Disse viser utviklingen av Jæren Everk. Tårnkiosken er fra 1916. Denne ble erstattet med en mastetrafo som igjen blir erstattet med dagens kabelkiosk. *Foto: Birger Hayland, Jæren Everk*

krafttransformator er eldre enn 21 år. Levetiden på denne type transformatorer er over 40 år.

Snittalderen på høyspentkablene er ca. 18 år, og 37 år for høyspentlinjene. Snittalder på transformatorene er ca. 16 år, og på lavspentkablene rundt 20 år. Tariffmessig er Jæren Everk svært konkurransedyktig; selskapet er blant distribusjonsselskapene i Norge med lavest nettariff.

Myndighetene har i de senere hevdet at små og mellomstore distribusjonsselskaper, slike som Jæren Everk, ikke skal ha livets rett. Både OED og NVE hev-

der at en må være stor for å være god og kunne tilby kundene «konkurransedyktige» nett-tariffer. Jæren Everk er et eksempel på at dette ikke nødvendigvis er sannheten. Selskapet har et robust lavspent- og høyspentanlegg. Nesten hele nettet består av jordkabelanlegg; få luftlinjer påvirkes av vær og vind. Eieren Hå kommune har de siste 25 år helhjertet støttet elektrisitetsverkets behov for investeringer i utbygging og fornying av et moderne nett. Akkurat nå synes Jæren Everk å være godt rustet for framtidens utfordringer.

JÆREN EVERK KOMMUNALT FORETAK 2000-2015 (1.000 KRONER)

	Inntekter	Kostnader	Driftsresultat	Fin-inntekter	Årsresultat	Utbytte Hå	Overført GWh	Egenkapital
1999	35719	26397	9322	2768	8690	20000		151453
2000	35860	28153	7707	2451	14567	7000	279,2	159358
2001	37876	33128	4748	3210	6698	3000	271,4	166035
2002	38642	33262	5381	3192	7099	20000	266,4	153135
2003	42019	38217	3802	1296	3930	0	238,6	157347
2004	47671	39873	7798	711	6383	3300	267,5	160329
2005	50450	42226	8224	887	7071	3800	259,5	163600
2006	50525	47171	3353	1262	3875	0	250,7	167475
2007	56188	47441	8747	2195	8857	25000	262	151333
2008	54663	50646	4016	2681	5659	0	271,6	156992
2009	60149	50084	10066	800	14867	22000	281,7	149859
2010	81986	70977	11009	945	9438	0	303,8	159297
2011	80642	72492	8151	1053	7233	0	282,8	166530
2012	64769	57495	7274	834	6614	4000	305,2	169144
2013	79489	63483	16005	1370	12859	4000	320,1	178003
2014	72241	59999	12242	818	10925	4000	315,8	171672
2015	77830	67287	10543	706	8179	4000	321,9	175851

NOTER

- ¹ Ingvar Løge, *Jærens elektrisitetsverk gjennom 50 år*, Stavanger 1965, s.15
- ² Årsberetning for Jærens Elektrisitetsverk 1/7-1948 til 30/6 1949, s. 3-4
- ³ I 1950 var det 85 varmtvannsbeholdere, 195 lysplater, 243 strykejern, 188 kokeapparater (elektriske komfyrer) og 98 elektriske ovner i Ognå. Innbyggerne i Varhaug hadde 244 varmtvannsbeholdere, 335 lysplater, 480 strykejern, 480 kokeapparater og 154 elektriske ovner, og innbyggerne i Nærbø hadde 348 varmtvannsbeholdere, 413 lysplater, 571 strykejern, 495 kokeapparater og 213 elektriske ovner. Se årsmeldinger for årene 1946 til 1950.
- ⁴ Liv Ramskjær, "Kraft til alle?», i Nerheim, Ramskjær og Øye Gjerde, «*Ingen skal fryse med kraft ifra Lyse.*» *Historien om Lyse Kraft 1947 – 1997*, Sandnes 1997, s. 99-110; Arne Johnsen, *Elektrisitet til hjem og gård. Elektrifiseringen av norske husholdninger og gårdsbruk fra 1920–1970, med fokus på Stavangerområdet*, Hovedoppgave i historie, Universitetet i Bergen våren 1996.
- ⁵ Årsberetning for Jærens Elektrisitetsverk 1/7-1953 til 30/6-1954, s.6
- ⁶ Årsberetning for Jærens Elektrisitetsverk 1/7-1955 til 30/6-1956, s.3
- ⁷ Årsberetning for Jærens Elektrisitetsverk 1/7-1955 til 30/6-1956, s.7
- ⁸ Årsberetning for Jærens Elektrisitetsverk 1/7-1956 til 30/6-1957, s.13
- ⁹ Årsberetning for Jærens Elektrisitetsverk 1/7-1953 til 30/6-1954, s.6
- ¹⁰ Årsberetning for Jærens Elektrisitetsverk 1/7-1957 til 30/6-1958, s.11
- ¹¹ Årsberetning for Jærens Elektrisitetsverk 1/7-1959 til 30/6-1960, s.1
- ¹² Årsberetning for Jærens Elektrisitetsverk 1/7-1957 til 30/6-1958, s.8
- ¹³ Årsberetning for Jærens Elektrisitetsverk 1/7-1959 til 30/6-1960, s.6
- ¹⁴ Årsberetning for Jærens Elektrisitetsverk 1964, s. 9
- ¹⁵ Referat fra styremøte i JEV, 9. september 1965.
- ¹⁶ Referat fra styremøte i JEV, 18. januar 1966.
- ¹⁷ Referat fra styremøte i JEV, 18. januar 1968.
- ¹⁸ Notat om sammenslutning av de kommunale elektrisitetsverk i Nærbø, Varhaug og Ognå», Abel Tvedten, Ragnvald Kluge, Stavanger/Sandnes, 14. juni 1950. JEV, mappe om kommunesammenslutningen.
- ¹⁹ Svein Ivar Langhelle i Bøe og Solbakken (red.), *Hå kulturhistorie Band 4, Tida etter 1945*, s. 39.
- ²⁰ Svein Ivar Langhelle, op. cit., s. 39.
- ²¹ Referat fra styremøte i JEV, 11. desember 1963.
- ²² Referat fra styremøte i JEV, 21. oktober 1964.
- ²³ Leif Sirevåg, *Sira-Kvina Kraftselskap gjennom 25 år*, Stavanger 1988, s. 10-14.
- ²⁴ Edgeir Benum, *Overflod og fremtidsfrykt 1970-. Aschehougs Norgeshistorie*, bind 12, Oslo 1998, s. 118-123; Berge Furre, *Norsk historie 1905-1990*, Oslo 1992, 3. opplag, s. 309-31.
- ²⁵ Gunnar Nerheim, "Mellom barken og veden», i Nerheim, Ramskjær og Øye Gjerde, «*Ingen skal fryse med kraft ifra Lyse.*» *Historien om Lyse Kraft 1947 – 1997*, Sandnes 1997, s. 238-41.
- ²⁶ *Historisk statistikk 1978*, utgitt av SSB, Oslo 1978, s. 530.
- ²⁷ «Politikerne gjør opprør mot Lyses prisøkninger», *Rogalands Avis*, 24. november 1984.
- ²⁸ "Fritt fram for de Lange", *Rogalands Avis*, 29. november 1984.
- ²⁹ Gunnar Nerheim, "Mellom barken og veden», i Nerheim, Ramskjær og Øye Gjerde, «*Ingen skal fryse med kraft ifra Lyse.*» *Historien om Lyse Kraft 1947 – 1997*, Sandnes 1997, s. 252-257.
- ³⁰ Referat fra styremøte i JEV, 22. mai 1979.
- ³¹ Jærens Elektrisitetsverk. Årsmelding og regnskap 1980, s. 14.
- ³² «Søknad om lån», sak 33/82, styremøte i JEV, 27. april 1982.
- ³³ «Budsjett 1983», sak 43/82, styremøte i JEV, 17. august 1982.
- ³⁴ Jærens Elektrisitetsverk. Årsmelding og regnskap 1982, s. 26.
- ³⁵ Jærens Elektrisitetsverk. Årsmelding og regnskap 1983, s. 27.
- ³⁶ Referat fra styremøte i JEV, 26. august 1987.
- ³⁷ Styremøte i JEV, 9. november 1988.
- ³⁸ «Elverkets høgspenningsnett», styremøte i JEV, 9. november 1987; «Everkets høgspenningsnett», styremøte i JEV, 17. februar 1988.
- ³⁹ «Opptak av lån», sak 9/88, styremøte i JEV, 17. februar 1988.
- ⁴⁰ «Langtidsbudsjettet 1989 – 1992», sak 18/88, styremøte i JEV, 6. april 1988.
- ⁴¹ «Budsjett 1989», Sak 32/88, styremøte i JEV, 1. september 1988.
- ⁴² «Regnskapsanalyse everket 1985-1987. (Meldingssak)», Sak 39/89, styremøte i JEV 19. oktober 1988.
- ⁴³ «Regnskapsanalyse everket 1986-1988. (Meldingssak)», Sak 27/89, styremøte i JEV, 14. juni 1989.
- ⁴⁴ «Organisering av offentlig energiforsyning i Lyseområdet. Del I», juni 1983, s. 2.
- ⁴⁵ «Organisering av offentlig energiforsyning i Lyseområdet. Del I», juni 1983, s. 48-49.

- ⁴⁶ Erik Thoring, «Partisprik om fusjon i el-forsyningen», *Rogalands Avis*, 11. september 1984.
- ⁴⁷ «Etablering av ett vertikalt integrert energiverk i Lyse-området», foreløpig innstilling fra Energiverkuttvalget, utgitt av Rogaland Fylkeskommune, Stavanger, februar 1987.
- ⁴⁸ Gunnar Nerheim, «Fra monopol til marked i elektrisitetsforsyningen», i Nerheim, Ramskjær og Øye Gjerde, «*Ingen skal fryse med kraft ifra Lyse.*» *Historien om Lyse Kraft 1947 – 1997*, Sandnes 1997, s. 259-262.
- ⁴⁹ Referat fra styremøter i JEV, 16. februar og 8. april 1987.
- ⁵⁰ Referat fra styremøte i JEV, 20. mai 1987.
- ⁵¹ Referat fra styremøte i JEV, 1. september 1988.
- ⁵² Ot. prp nr 73 (1988-89) "Om lov om produksjon, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m", s. 26, s. 34.
- ⁵³ «Effektiviteten i kraftmarkedet», pressemelding fra Olje- og energidepartementet, 30. januar 1990. Kopi Styrearkivet Stavanger Energi.
- ⁵⁴ Lars Thue, *Strøm og styring. Norsk kraftliberalisme i historisk perspektiv*, Oslo 1996, s. 109-111.
- ⁵⁵ «Ny energipolitikk», *Dagens Næringsliv*, 12. juni 1990.
- ⁵⁶ Kraftkontrakter fra 1. januar 1991, sak 50/90, styret i JEV, 12. desember 1990.
- ⁵⁷ Referat fra styremøte i JEV, sak 26/90, 20. juni 1990.
- ⁵⁸ Referat fra styremøte i JEV, sak 30/90, 5. september 1990.
- ⁵⁹ «Kraftkontrakter fra 1. januar 1991», sak 50/90, styret i JEV, 12. desember 1990.
- ⁶⁰ Gunnar Nerheim, «Fra monopol til marked i elektrisitetsforsyningen», i Nerheim, Ramskjær og Øye Gjerde, «*Ingen skal fryse med kraft ifra Lyse.*» *Historien om Lyse Kraft 1947 – 1997*, Sandnes 1997, s. 274-275.
- ⁶¹ «Kraftkontrakter fra 1. januar 1991», sak 50/90, styret i JEV, 12. desember 1990.
- ⁶² «Travel julehelg for å omgå lov», *Dagens Næringsliv*, 21. august 1991.
- ⁶³ «Kraftavtalen gir oss billigere strøm», *Stavanger Aftenblad*, 20. august 1991; «Rettedal refser Fatland», *Rogalands Avis*, 20. august 1991.
- ⁶⁴ Lars Anders Myhre, «25 år til kundens beste», *Stavanger Aftenblad*, 12. september 1991
- ⁶⁵ Referat fra styremøte i Lyse Kraft, 3. september 1991.
- ⁶⁶ «Kraftkontrakter i Lyseområdet», brev fra NVE til Lyse Kraft, 16. oktober 1991.
- ⁶⁷ «Kraftkontrakter», sak 39/91, styremøte i JEV, 20. november 1991.
- ⁶⁸ Stavanger Energi. Årsberetning og regnskap 1992, s. 4
- ⁶⁹ Referat fra styremøte i JEV, 18. mars 1992.
- ⁷⁰ Referat fra styremøte i JEV, sak 18/92 «Fritt kraftmarked. Delegering av prisfastsetting», 29. april 1992.
- ⁷¹ Referat fra styremøte JEV, sak 18/92 «Fritt kraftmarked, delegering av prisfastsetting», 29. april 1992.
- ⁷² Brev fra Jærens elektrisitetsverk til Mjelde og Johannesen A/S, Nedre Banegt. 3, 4014 Stavanger, Nærbø 29. april 1992. Vedlegg til styrepapirene.
- ⁷³ Referat fra styremøte i JEV, sak 22/92, 10. juni 1992.
- ⁷⁴ Referat fra styremøte i JEV, sak 22/92, 10. juni 1992.
- ⁷⁵ Referat fra styremøte i JEV, sak 22/92, 10. juni 1992.
- ⁷⁶ «Kontraktforhandlinger med eiergruppene», sak 115/92, til styret i Lyse Kraft, 10. november 1992
- ⁷⁷ Referat fra styremøte i JEV, sak 35/92, 28. oktober 1992.
- ⁷⁸ Referat fra styremøte i JEV, sak 35/92, 28. oktober 1992.
- ⁷⁹ Referat fra styremøte i JEV, sak 35/92, 28. oktober 1992.
- ⁸⁰ Referat fra styremøte i JEV, 16. desember 1992.
- ⁸¹ Referat fra styremøte i Stavanger Ellag, 25. august 1987.
- ⁸² «Overtakelse av lokale kraftverk i Lyse-området». Orientering om forhandlingene om overtagelse av kraftverk, styremøte i Lyse Kraft, 9. juni 1989.
- ⁸³ «Salg av Stavanger Elektrisitetsverks kraftstasjoner», notat til Lysverkdireksjonen, 4. desember 1989; Referat fra møte i Lysverkdireksjonen, 12. desember 1989. Styrearkivet Stavanger Energi.
- ⁸⁴ «Protokoll fra Maudal Kraftlag's representantskap», 18. juni 1990. Kopi styrearkivet Stavanger Energi.
- ⁸⁵ Styremøte i JEV, sak 48/89, 7. desember 1989, samt sak 28/91. 19. juni 1991.
- ⁸⁶ «Salg av Hetland kraftstasjon», sak 32/91, Styremøte i JEV, 4. september 1991. «Overtakelse Hetland Kraftverk», brev fra Lyse Kraft til Jæren Everk, 24. oktober 1990.
- ⁸⁷ «Samarbeid Jæren Everk/Stavanger Energi», sak 25/93, styremøte i JEV, 23. juni 1993.
- ⁸⁸ «Samarbeid Jæren Everk/Stavanger Energi», sak 25/93, styremøte i JEV, 23. juni 1993.
- ⁸⁹ «Everkssamarbeid på Jæren. Bryter ikke med energilovens rammer for konkurranse», *Stavanger Aftenblad*, 28. juni 1993; «Avtale mellom Jæren og Stavanger Energi», *Jærbladet*, 28. juni 1993.
- ⁹⁰ «Elverkssamarbeid. Banar veg for Sør Rogaland Energi?», *Jærbladet*, 2. juli 1993.

- ⁹¹ «Markedssamarbeidet i regionen», notat fra markedsdirektør Asbjørn Høivik til styret i Stavanger Energi, datert 25. august 1993.
- ⁹² Gunnar Nerheim, «Lokal tilpasning til markedsstyrt energiforsyning» i Nerheim og Øye Gjerde, *Energiske linjer. Stavanger energi gjennom 100 år, 1898 – 1998*, Stavanger 1998, s. 382-383.
- ⁹³ «Ny strømgigant på Nord-Jæren», *Stavanger Aftenblad*, 1. september 1993.
- ⁹⁴ Gunnar Nerheim, «Lokal tilpasning til markedsstyrt energiforsyning» i Nerheim og Øye Gjerde, *Energiske linjer. Stavanger energi gjennom 100 år, 1898 – 1998*, Stavanger 1998, s. 384-385.
- ⁹⁵ «Delegasjon til everkstyret om kraftkjøp», styremøte i JEV, 21. september 1994.
- ⁹⁶ «Samarbeidsavtale med Stavanger Energi», sak 40/94, styremøte i JEV, 14. desember 1994.
- ⁹⁷ «Markedssamarbeid. Tilleggsavtale», sak 3/95, styremøte i JEV, 8. mars 1995.
- ⁹⁸ «Videre markedssamarbeid», sak 4/95, styremøte i JEV, 8. mars 1995.
- ⁹⁹ «Regionalnettet i Sør-Rogaland», sak 11/95, styremøte i JEV, 14. juni 1995.
- ¹⁰⁰ «Jæren Everk en risikoutsatt virksomhet fra 01.01.91», styremøte i JEV, 18. oktober 1995.
- ¹⁰¹ «Jæren Everk – vurdering av framtidig organisasjonsform», styremøte i JEV, 12. juni 1996.
- ¹⁰² «Ett e-verk i Sør-Rogaland», *Stavanger Aftenblad*, 2. mai 1997.
- ¹⁰³ «Energipolitisk handlingsplan for samordning av energiforsyningen i Ryfylke, Jæren og Dalane», Stavanger, juni 1997.
- ¹⁰⁴ «Etablering av energikonsern i Ryfylke, Jæren og Dalane», brev til eierkommunene fra Ordførerutvalgets sekretariat, Stavanger Energi, 22. desember 1997.
- ¹⁰⁵ «Framtidig organisering av energiforsyningen i Ryfylke-Jæren-Dalane», sak 31/97, styremøte i JEV, 17. september 1997.
- ¹⁰⁶ «Energi AS. Status pr. 31. mars 1998. Anbefaling til eierkommunene», notat til styret i Stavanger Energi, 2. april 1998.
- ¹⁰⁷ «Framtidig organisering av energiforsyningen i Ryfylke-Jæren-Dalane», sak nr. 163/97 K., formannskapet i Hå kommune 11. november 1997.
- ¹⁰⁸ «Styrets strategiarbeid», sak 7/98, styremøte i JEV, 25. februar 1998.
- ¹⁰⁹ «Styrets strategiarbeid», sak 7/98, styremøte i JEV, 25. februar 1998.
- ¹¹⁰ «Energi A/S – Oppretting – Ordførerutvalgets innstilling», styremøte i JEV, 29. april 1998.
- ¹¹¹ «Energi A/S – Oppretting – Ordførerutvalgets innstilling», styremøte i JEV, 29. april 1998.
- ¹¹² «Energi A/S – Oppretting – Ordførerutvalgets innstilling», styremøte i JEV, 29. april 1998.
- ¹¹³ «Styrets strategiarbeid», styremøte i JEV 17. juni 1998.
- ¹¹⁴ «Budsjett 1999 og økonomiplan 1999-2002», styremøte i JEV, 16. september 1998.
- ¹¹⁵ «Budsjett 1999 – økonomiplan 1999-2002», styremøte JEV, 24. november 1998.
- ¹¹⁶ «Utforming av 50 kV nettet i forsyningsområdet til Jærens Elektrisitetsverk», styret i JEV, 5. august 1987.
- ¹¹⁷ «Møtereferat. Møte 13.01.89 om plan for vidare utbygging av Jærnettet», Lyse Kraft, 24. januar 1989. Vedlegg til styret i JEV, sak 8/89, 15. februar 1989.
- ¹¹⁸ «Orientering om utbygging av jærnettet 50 kV, og markedsutvalget i Lyse Kraft», sak 26/90, styret i JEV, 20. juni 1990.
- ¹¹⁹ «Overgang fra 15 kV til 22 kV driftsspenning», sak. 6/91, styremøte i JEV, 13. februar 1991; «Ny Nærbø transformatorstasjon med tilhørende 50 kV kabelanlegg», sak 31/91», styremøte i JEV, 4. september 1991.
- ¹²⁰ «Overgang til 22 kV driftsspenning Opstad transformatorstasjon», sak 4/98, styret i JEV 22. februar 1998.
- ¹²¹ «Ramme for drift og investering for år 2001», styremøte i Jæren Everk, 23. oktober 2000.
- ¹²² «Ekstrasak: ElTele Rogaland A/S. Forhøyelse av aksjekapitalen», sak 12/99A, styremøte i Jæren Everk, 24. mars 1999.
- ¹²³ «Årsrapport 2000», sak 11/01, styremøte i Jæren Everk, 26. mars 2001.
- ¹²⁴ «Jæren Fjernvarme AS», sak 5/98, styremøte i Jæren Everk, 25. februar 1998.
- ¹²⁵ «Jæren Everk KF. Styrets strategiarbeid 1995 – 2000», styremøte i Jæren Everk, 1. mars 2000.
- ¹²⁶ «Strategiarbeidet», styremøte i Jæren Everk, 7. april 2000.
- ¹²⁷ «Aktuelle effektiviseringstiltak», sak 17/01, styremøte i Jæren Everk, 13. juni 2001; «Aktuelle effektiviseringstiltak», sak 19/02, styremøte i Jæren Everk, 19. juni 2002.